

Niva

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

http://republika.pl/niva_bielastok
niva_bielastok@poczta.onet.pl
niva_bielastok@skrzynka.pl

№ 12 (2393) Год XLVII

Беласток 24 сакавіка 2002 г.

Цана 2,00 зл.

Свята свабодных беларусаў

Яўген Мірановіч

Хаця дакладна невядома колькі людзей у свеце адзначае 25 Сакавіка як сваё нацыянальнае свята, але несумненна гэта большасць выхадцаў з Беларусі і знакамітая меншасць грамадзян сучаснай Рэспублікі Беларусь. Гэтую дату лічыць святочным днём таксама пару соцень чалавек на Беласточчыне. Беластоцкія беларусы знаходзяцца ў падобнай сітуацыі, што іх суродзічы ў Беларусі. І тут, і там дзяржава ў такі спосаб ставіцца да людзей гэтай нацыянальнасці; і тут, і там люд беларускі хоча служыць іншым народам і іншым культурам. Мы знаходзімся, аднак, у зусім іншым юрыдычным становішчы, чым нашы суродзічы ў Беларусі. Жывем у польскай дзяржаве, якую стварылі палкі для сваіх як духоўных, так і матэрыяльных партэб. За мяжой існуе фармальна незалежная беларуская дзяржава, больш за 80 працэнтаў яе насельніцтва складаюць людзі, якія два гады таму сваю нацыянальнасць назвалі беларускай. Дзяржава, аднак, фактычна служыць рускай нацыі, а тыя ж беларусы робяць усё, каб быць падобнымі на рускіх, сваіх дзяцей вучаць перш за ўсё прыгожа размаўляць на рускай мове.

84 гады таму незалежнасць Беларусі аб'явілі беларусы, якія хацелі жыць супольна з рускімі ў адной дзяржаве, дамагаліся толькі, каб браты-славяне ўшанавалі іх культурную і духоўную адметнасць, дазволілі арганізаваць сваю лакальную ўладу, школы, культурныя ўстановы. Ні рускія дэмакраты з сацыялістам Керанскім на чале, ні бальшавікі са сваёй інтэрнацыяналістычнай дэмагогіяй не хацелі слухаць ні пра беларускую адметнасць, ні аўтаномію. Незалежнасць аб'яўлялася беларусамі дзеля таго, каб існаваць у прыродзе. Сёння пра гэтую сімвалічную дату памятаюць таксама тыя, што хочуць звычайна быць. Найчасцей натоўп выходзіць святкаваць прымушаны акалічнасцямі. Адных выганяюць функцыянеры, другіх — таталітарная прапаганда, існуючая таксама ў дэмакратычных і недэмакратычных краінах. Беларусы дзяржаўная прапаганда заўсёды вучыла, што незалежнасць, свабода і свята 25 Сакавіка — гэта выдумка нацыяналістаў, накіраваная супраць інтарэсаў людю. Усе акупанты дбалі пра тое, каб вырасла такая нацыя, з якой зусім не трэба лічыцца, а толькі патрабаваць выконваць акрэсленыя панами абавязкі.

Пасля вялікіх пераўтварэнняў у пачатку дзевяностых гадоў, калі з'явілася Небам падараваная Незалежнасць, толькі жменька беларусаў хацела парадкаваць і ўпрыгожваць доўгачака-

[працяг 2]

Дует Багуслава Карчэўскага і Юрка Астапчук — лаўрэаты Гран-пры фестывалю.

IX Агульнапольскі фестываль „Беларуская песня 2002” у Беластоку

Прыгожыя песні, звонкія галасы

Янка Целушэцкі

У нядзелю 10 сакавіка г.г. Беларускае грамадска-культурнае таварыства арганізавала адно з найбольш імпанэнтных культурных мерапрыемстваў. Быў гэта гала-канцэрт сёлетняга Фестывалю „Беларуская песня 2002” у Беластоку, які ўжо шмат гадоў адбываецца пад ганаровым патранатам Владзімежа Цімашэвіча, цяпер міністра замежных спраў РП.

Падчас канцэрта выступіла 28 хораў, калектываў, вакальна-інструментальных гуртоў, дуэтаў і салістаў. Былі гэта лаўрэаты конкурсу „Беларуская песня 2002”, якія занялі месцы ад першага да трэцяга. Спявалі і танцавалі на сцэне таксама калектывы „Церніца” і „Чысты голас” з Мінска. Ахвотных паслухаць канцэрт было столькі, што ўсе не маглі змясціцца ў найбольшым зале ў Беластоку — спартыўным зале клуба „Влукняж”.

Вось яно як. Якое сумнае жыццё было б без блізкай сэрцу роднай песні. Песня таксама аб'ядноўвае людзей. Вялікая колькасць выканаўцаў, як і гледачоў сведчыць аб тым, што ў беларускім грамадстве існуе вялікае запатрабаванне на сустрэчы пры нагодзе такіх мерапрыемстваў ды знаёмства з культурнымі дасягненнямі. Цешыць факт, што да сваёй нацыянальнай беларускай культуры ўсё больш і больш схіляецца моладзь. Дзякуючы ёй ды яе творчым пошукам узбагачаецца традыцыйны рэпертуар. Беларускае грамадства становіцца больш жывучай ды набывае універсальны характар.

Канцэрт удастоілі, між іншым, міністр замежных спраў Польшчы Вла-

дзімеж Цімашэвіч, міністр замежных спраў Рэспублікі Беларусь — Міхаіл Хвастоў, епіскап Беластоцка-Гданьскі Іакаў, надзвычайны пасол РБ у Польшчы — Мікалай Крэчка, надзвычайны пасол РП у Беларусі — Марыюш Машкевіч, дэпутаты Сейма РП — Барбара Цірук, Аляксандр Чуж і Яўген Чыквін, сенатар Сяргей Плева, ваявода падляшскі — Марэк Стшалінскі, ваявода гродзенскі — Уладзімір Саўчанка, генеральны консул РБ у Гданьску — Міхаіл Аляксейчык, генеральны консул РБ у Беластоку — Леанід Каравайка, падляшскі куратар асветы — Зофія Транцыгер-Кочук, кіруючыя беластоцкімі аддзяленнямі Польскага радыё — Ежы Мушыньскі і Польскага тэлебачання — Кшыштаф Юзвяк.

Усіх пачэсных гасцей, выканаўцаў ды шматлюдную публіку прывітаў старшыня Галоўнага праўлення БГКТ Ян Сычэўскі. Ён заявіў, што БГКТ будзе змагацца і не дапусціць, каб заняпала беларуская культура і песня на Беласточчыне. Меў ён на ўвазе апавяшчэнні пра скарачэнне датацый Міністэрства культуры нацыянальным меншасцям. Прачытаў ён ліст-пасланне да арганізатараў і ўдзельнікаў гала-канцэрта ад мітрапаліта Варшаўскага і ўсяе Польшчы Савы, які ў сувязі з важнымі душпастырскімі абавязкамі не мог прыехаць на гэты — як пісаў — цудоўны вечар беларускай культуры.

Афіцыйна гала-канцэрт адкрыў міністр Владзімеж Цімашэвіч. Ён абяцаў, што нягледзячы на крытычную сітуацыю бюджэту, нацыянальныя меншасці атрымаюць няшмат менш грошай

[працяг 3]

Сустрэча з міністрам 3

Міжнародныя кантакты і суседскае супрацоўніцтва былі тэмай спаткання міністра замежных спраў Беларусі Міхаіла Хвастова з прадстаўнікамі самаўрадаў паўднёва-ўсходняй часткі Падляшскага ваяводства, якое адбылося 11 сакавіка г.г. у сядзібе ГП БГКТ.

Новая праграма

і рэчаіснасць 4

Адносіны Ваяводскага сейміка да нацыянальных меншасцей мяняюцца ў станоўчым напрамку, Сеймік спялее, заўважае важнасць нацыянальнай спецыфікі нашай зямлі. Калі замежныя ахоўнікі птаства прыехалі ў Белавежскую пушчу і пабачылі мясцовую архітэктур, дык забыліся пра ўсё, а сталі фатаграфавачь нашы традыцыйныя хаты...

Хворых — пад высечку 4

Ад гадоў двух я сустракаюся са смерцю і, здаецца, з тою найгоршай, якая працягваецца і якой спадарожнічаюць пакута і боль. З прымусу сачу за тым, што вырабляюць з маімі хворымі гэтак званыя органы рэпрэзентуючыя шырока разумеваю службу аховы здароўя. З годнасцю прымаў я нахабнасць і ўніжэнні, стараючыся сцерагчы ад іх маіх блізкіх. Цяпер, аднак, не магу стрымаць.

Комплекс школ

у Чыжах 5

Рада Чыжоўскай гміны прыняла пастанову аб стварэнні Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы. Зараз у падставовай школе вучыцца 108 вучняў, а ў гімназіі 85 асоб. 90% вучняў ходзіць на заняткі беларускай мовы, якія вядуць настаўніцы Валянціна Андрасюк, Анна Лаеўская і Вера Фларчук.

З-над дажджу 8

Еўропа Плютовіча з падзагалоўка зборніка „Zapomniana wojna (Europa po deszczu)” — гэта свет, які бачыць ягонае вока, часта ў адбітку ў люстры, на гладзі возера, у месячным святле. Той свет — ігра святлаценяў. Ігра розуму і пачуццяў.

10-годдзе брацтва 9

Дэталева пра дзейнасць гуртка брацтва ў Гайнаўцы расказала намеснік старшыні Нэля Шчука. Яна прыгадала ініцыятараў заснавання гуртка, гаварыла пра гасцей, якія наведвалі Гайнаўку, расказвала пра паломніцтвы, дабрачынныя канцэрты арганізаваныя разам з БГКТ, ГДК і прыходамі.

Беларусь — беларусы

Пра Надзею Артымовіч у „ЛіМе”

Газета творчай інтэлігенцыі Беларусі „Літаратура і мастацтва” змясціла творчы партрэт Надзеі Артымовіч. У 4 н-ры штотыднёвіка ад 25 студзеня г.г. надрукаваны быў артыкул Анатоля Раманчука „Адзінокая сярод адзінокіх”, у якім аўтар набліжае чытачу біяграфію паэтки і яе паэтычную творчасць. Ужо ў пачатку А. Раманчук заўважае, што жыццё пісьменніцы як эмпірычна-матэрыяльнае, так і духова-творчае было закрытым для большасці чытачоў, што адчуваецца і ў творчасці, якая развіваецца па ўласнай парадыхме.

Хаця паэтка дэбютавала на старонках „Нівы” ў 1971 годзе, а ў 1979, 1981 і ў 1990 гадах выйшлі яе чарговыя паэтычныя зборнікі, для чытача ў Беларусі паэзія Надзеі Артымовіч па-сапраўднаму адкрылася толькі ў 1993 годзе, калі ў Мінску выйшла кніга „З неспакойных дарог”. Пішучы пра гэты зборнік, аўтар аналізуе першы апублікава-

ны твор *Ой, ляцелі гусі*, які выявіў паэзіятворчыя прынцыпы і прыкметы, замацаваныя пасля ў далейшай творчасці паэтки. А Надзея Артымовіч, адзначае Анатоль Раманчук, настойліва эксперыментуе з формай і структурай тэксту. Наватарскі падыход да творчасці вылучае яе з ліку літаратараў, ідучых па пракладзеных шляхах нацыянальнай паэзіі.

Пішучы пра два апошнія зборнікі — „Лагодны час” (1998) і „Адплывае спакойнае неба” (1999) — Анатоль Раманчук сцвярджае, што застаецца ў іх каліва веры ў нязводнасць мастацка-творчага працэсу ў чалавека. „Надзея Артымовіч не прарочыць і не жаліцца, яна Жыве — так, як вымагае яе паэтычная сутнасць: сутнасць чалавека, які, застаючыся адзінокім, існуе і пакутуе *не разам з усімі, а за ўсіх разам*, — адзначае аўтар творчага партрэта паэтки. (вл)

У Беларусі любяць чытаць „Ніву”

„Паколькі нельга купіць „Ніву” ў нашых кіёсках, — напісала нам Тамара Лаўрэнчук з Высокага Камянецкага раёна Брэсцкай вобласці, — я, атрымаўшы чарговы нумар, перачытваю яго па некалькі разоў, а потым перадаю ў Брэст — студэнтам і выкладчыкам беларускай філалогіі універсітэта, крэйзнаўцам і проста неабаякавым да беларускага слова людзям. Чытаюць „Ніву” і ў іншых гарадах Беларусі. Любяць гэтае выданне і ў далейшых замежных краінах. А адзін з артыкулаў Ніла Гілевіча, знакамітага паэта, публіцыста і перакладчыка пачынаецца такімі словамі: «Люблю чытаць беластоцкую

„Ніву”». Гэта высокая ацэнка работы рэдакцыйнага калектыву”.

На „Ніву” ў Беларусі нельга падпісацца, таму з 1998 года вядзем акцыю высылкі нашага штотыднёвіка ў бібліятэкі, рэдакцыі і паасобным чытачам. Дапамагаем нам у гэтым **Фонд імя Стэфана Баторыя**. Сёлета на пакрыццё коштаў гадавой высылкі 100 экзэмпляраў „Нівы” для атрымальнікаў у Беларусі наша Праграмная рада атрымала 13 520 зл. Дзякуючы гэтаму чытачы ў Беларусі атрымаюць інфармацыю пра жыццё, побыт, падзеі культурнага і грамадскага жыцця беларусаў Беларастоцчыны і Польшчы. (вл)

Адноўлены „Беларус”

У лютым г.г. у бюлетэні „Весткі й Паведамленьні”, якія выдаюцца Нью-йоркскім аддзелам Беларуска-Амерыканскага задзіночання, апублікавана была заява аб аднаўленні штотыднёвіка „Беларус”, які не выходзіў нейкі час па фінансавых прычынах. Аўтары заявы паведамлілі, што „перыяд затрымкі газеты перажыты” і „неўзабаве адновіцца выданне «Беларуса» з памаладзеўшай рэдакцыяй, у адноўленым стане, з улучаным у газету бюлетэнем «Весткі й Паведамленьні»”.

І вось у пачатку сакавіка выйшаў з друку 470 нумар „Беларуса”. У выхадных даных значыцца, што гэта газета беларусаў у Вольным Свеце, якая выдаецца штотыднёвікам Беларуска-Амерыканскім задзіно-

чаннем. Адказным рэдактарам газеты з’яўляецца Марат Клякоцкі — рэдактар ранейшых „Вестак і Паведамленьняў”, якія цяпер састаўляюць неад’емную частку штотыднёвіка і друкуюцца на яго 5 старонцы.

Сакавіцкі нумар „Беларуса” адкрываюць перадавіца „У далейшы шлях!”, прывітанні рэдакцыі ад старшыні Рады БНР Івонкі Сурвіллы і яе зварот да чытачоў з нагоды 25 Сакавіка. У ім знаходзім таксама два беластоцкія акцэнты — артыкул пра Васіля Лукашыка, ураджэнца Сакольнічыны, заснавальніка беларускай суполкі ў Швецыі і рэцэнзію на кнігу Алесь Пашкевіча „Зваротныя дарогі”, выдадзеную ў мінулым годзе Літаб’яднаннем „Белавежа”. (вл)

Сакавіцкія прывітанні з Аўстраліі

Ад імя найстарэйшай арганізацыі беларускіх пасяленцаў у Аўстраліі я вітаю Вас і ўсіх Вашых сяброў і супрацоўнікаў з 84-мі ўгодкамі абвешчання Незалежнасці Беларускай Народнай Рэспублікі векапымным Актам 25-га Сакавіка 1918 г.

Як вядома, цяпер беларускі народ перажывае цяжар панавання антыбеларускага элементу на чале вядомага антыбеларуса „Лука-Мудзішчэва-прэзідэнта”, аднак я перакананы што нават сам „Лукавы” знае, што ягонае панаванне ёсць

вельмі часовым і кароткім этапам жыцця беларускага народу і што хутка прыйдзе час, калі ён і ўся ягоная свiта аддыдзе ў ганебную частку больш за тысячагадовай гісторыі беларускага народу і Святыя Ідэалы Акту 25-га Сакавіка ізноў і назаўсёды запануюць у Рэспубліцы Беларусь.

Вечная Слава тварцам Акту 25-га Сакавіка! Няхай вечна жыве Незалежная Рэспубліка Беларусь!

З пашанай да ўсіх Вас Алесь АЛЕХНІК Сакавік, 2002 г.

З беларускага друку

Пра тое ды сёе

Не „пад уладу”

Кіраўнік Беларусі правёў нараду па пытаннях падрыхтоўкі падручнікаў па гуманітарнай і грамадазнаўчых сферах. Прэзідэнт назваў недапушчальным скажэнне гістарычных фактаў. Ні ў якім разе падручнікі не павінны стварацца „пад уладу”, — заявіў А. Лукашэнка. — Чым больш яны нас перажывуць, тым лепш.

Неперспектыўныя

На Беларусі пачынаецца працэс скарачэння неперспектыўных школ. За тры гады вырашыцца лёс амаль 230 агульнаадукацыйных навучальных устаноў: плануецца, што яны будуць закрыты. Акрамя таго, многія зменюць статус. Ужо сёлета 29 сярэдніх школ пераўтворацца ў базавыя, з дзевяці класамі. А 19 базавых — у пачатковыя. Найбольш у гэтым сэнсе пацерпяць пачатковыя, для якіх „зваротнай дарогі” няма.

Стратныя

У Гомельскай вобласці стратныя калгасы перадаюцца фермерам. У Калінкавіцкім раёне разглядаецца пытанне перадачы мясцоваму фермеру ў арэнду ўсяго калгаса „Зара”, а ў Жытквіцкім раёне падобнае можа здарыцца з сельгаспрадпрыемствам „Случ”, дзе ў мінулым годзе ўраджайнасць збожжавых складала ўсяго 8 цэнтнераў з гектара, а валавы збор бульбы — 3 тоны. Многія фермеры выказваюць жаданне арандаваць стратныя калгасы ці саўгасы з наступным іх выкупам, аднак пакуль не вырашаны пытанні рэструктурызацыі даўгоў прадпрыемстваў.

Першы

На Мінскім прыборабудуўнічым заводзе ствараецца першы айчыны пыласос. Калі ўсё пройдзе як запланавана, ужо з другой паловы гэтага года пачнецца серыйная вытворчасць беларускіх пыласосаў. Прадпрыемства будзе здольнае давесці выпуск гэтага бытавога прыбора да 200 тысяч адзінак у год. Беларускі пыласос уяўляе сабой кампактную мадэль

з арыгінальным дызайнам, ён мае меншую спажываемую магутнасць, чым замежныя аналагі.

Беларускія крыніцы

Даўно наспела неабходнасць складання кадастра крыніц Беларусі як састаўной часткі нацыянальнага спісу прыроднай спадчыны. Прырода захавала на беларускай зямлі шмат жывых крыніц. Буйнейшая і прыгажэйшая ў жывалісным ландшафце Свянцянскага ўзвышша. Яна мае некалькі магутных выхадаў падземных водаў, якія ўтвараюць нават не ручай, а рэчку шырынёй у некалькі метраў.

Беларускія манахі

Пасля заканчэння харавога аддзялення Гомельскага музычнага каледжа Уладзіміра Ганчарова прарочылі музычную будучыню. Ён стаў салістам хору каледжа, пеўчым у хоры сабора Пятра і Паўла. Але нечакана застаўся паслушнікам у манастыры. Праз год яго пасвяцілі ў іерадыяканы, а калі прыйшла павестка з ваяцкама, архіепіскап Арыстарх блаславіў хлопца на службу Айчыне. Зараз ён у вольны час спявае ў ансамблі вайскавай часці. А зусім нядаўна на конкурсе патрыятычнай песні ў Віцебску атрымаў перамогу ў намінацыі... „Камсамол”.

Гродзенскія захопнікі

Крочыў па Гродне в’етнамец. Падыйшлі да яго невядомыя. Без усякіх цырымоній звязалі іншаземца і ўпіхнулі ў машыну. А потым адвезлі ў дачны дом паблізу вёскі Навінкі і запіхнулі ў склеп, дзе і ўтрымлівалі. Каб вырвацца на волю, заложнік павінен быў заплаціць сваім крыўдзіцелям 12 тысяч долараў. Сваякі „пагоннага” наскрэблі 5 тысяч долараў і перадалі захопнікам. Пасля гэтага няшчаснага і сапраўды адпусцілі. Ведай нашых!

Вычытаў Рыгор ЛЯСУН

PS. З сумам успрыняў жалобную вестку аб рэзкім скарачэнні датацыі. Каб пасьліна аблегчыць вам працэс выжывання, зракаюся ганарараў. Р. Л.

Свята свабодных беларусаў

[1 ☞ працяг]

Свой Дом. Вызвалення з савецкага лагера людзі не ведалі, аднак, што з сабой рабіць, як далей жыць. Пабеглі тады прасіць даўняга пана прыняць іх пад сваю апеку. Свята незалежнасці, сімвалы свабоды атаясамліваюцца ім са злачынствам. Таму вялікі праводыр рабскага стану Аляксандр Лукашэнка без праблемы мог праводзіць і выйгрываць усялякія рэфэрэндумы, якія адкідаюць незалежнасць. Ці можна ўявіць сабе другую еўрапейскую нацыю, якая ў тайным галасаванні адкідае сваю мову, нацыянальныя сімвалы і ўсе прыкметы свабоды, лёс свой аддае ў рукі чалавека, які адкрыта заяўляе, што ўчыніць сваю краіну часткай суседняй дзяржавы.

Такі ж псіхалагічны тып пераважае ў нас на Беларостоцчыне. „Нашага хлопца” заўсёды цынічна выкарыстоўвалі да разбурэння ўсяго, што магло б служыць нацыянальным інтарэсам. „Наш хлопец” раз змагаўся тут з беларускім нацыяналізмам, абараняючы інтарэсы сусветнага пралетарыяту, другі раз аргументаваў, што прагрэс і развіццё краіны патрабуюць адсутнасці школ з беларускай мовай навучання, іншым разам — што нейкая беларуская ўстанова разбурыць мясцовыя традыцыі, ці нават

палітычны парадак. Чым вышэй замацаваны ён ў палітычнай, грамадскай ці навуковай іерархіі, тым больш шкодны. Навучыўся ў жыцці аднаго, што павышэнне прыходзіла тады, калі выконваў патрабаванні работадаўцы. За кожную нікчэмнасць давалі цукерак, за праяву сумленнасці — каралі. Таму не пабачыш у іх ніякай ляльчансці для якой-небудзь справы ці ідэі. Пан пшчотна гледзіў нашага мужычка па галоўцы за лаяльнасць да яго асобы.

25 Сакавіка гэта свята беларусаў — людзей свабодных, свята тых, якія вырваліся з няволі страху і ўласнай слабасці. Незалежнасць Беларусі ў 1918 г. аб’явілі людзі, якія не здрадзілі сваёй зямлі, продкам ні чалавечай годнасці. Іх аднак было надта мала, каб супрацьстаяць агрэсарам і ўсім сваім гатовым служыць чужым інтарэсам. Хаця ад таго часу мінулі дзсяткі гадоў, усё паўтарылася яшчэ раз. Гэтым разам за незалежнасць не трэба было нават змагацца, яна была дараваная беларусам, толькі ніхто яе не чакаў і ніхто не ведаў, што з гэтым падарункам рабіць. Найбольш, аднак, сумнае тое, што ніхто са святкуючых цяпер не ведае, якой быць краіне, у якой дзяржаўным святам стане 25 Сакавіка.

Яўген Мірановіч

Лёгкае расчараванне

Гала-канцэрт Фэстывалю „Беларуская песня 2002”, які адбыўся ў нядзелю 10 сакавіка, выклікаў розныя пачуцці сярод публікі. Пераважна лёгкае расчараванне ў тых, якія былі першы раз на мерапрыемстве такога тыпу.

Першая прычына — нявыгадныя месцы, на якіх цяжка было выседаць тры гадзіны. Факт, у Беластоку няма большай залы, чым спартзала клуба „Влукняж”, дзе памесцілася б столькі асоб, аднак плацячы 25 злотых можна было б чакаць больш выгадных сядзенняў.

Другая прычына — амаль гадзіннае выступленне „прозай” (гэта словы міністра Владзімежа Цімашэвіча) старшыні БГКТ Яна Сычэўскага і міністраў замежных спраў Польшчы і Беларусі, якое напамінала больш палітычны мітынг, чым адкрыццё канцэрта. Вялася гаворка пра выказванні некаторых палітыкаў, якія хочуць выгнаць нацыянальныя меншасці з Польшчы (спасылка на славуае выказванне Лепэра), як і да перапісу насельніцтва, у ходзе якога з’явіцца пытанне пра нацыянальнасць. Тут Ян Сычэўскі выказаў сваю гарачую просьбу, каб беларусы не баяліся прызнавацца да сваіх каранёў.

Музыка таксама ў нейкай ступені расчаравала слухачоў. Старэйшыя гурты падабралі на выступленне песні, якія не зусім захапілі публіку. Сярод маладых гуртоў царылі „Прымакі”, якія паўляліся на сцэне ў розных камбінацыях — з хорамі, у дуэце.

Гарачыя апладысменты атрымалі

гурты „Лідэр”, „The Best” і „Ac”, які выступілі з песняй прадстаўляючай будучыню беларускай вёскі, дзе „баба з дзедкам будучы экпанатамі ў рэзерваце”. І хаця кожны з гуртоў выклікаўся на біс, дык паўторна выступіць не змаглі. Аднак добра, што першы з іх, хаця атрымаў раней выгавар ад камісіі на конкурсных элімінацыях за тое, што пусціў музыку з плэй-бэка, на гала-канцэрце заспяваў ужо знаючы словы сваёй песні.

Выступленні гасцей з-за ўсходняй мяжы — прафесіянальных гуртоў — „Чыстага голасу” і „Церніцы” не былі прыняты публікай з вялікім энтузіязмам. Іх песні не падрывалі да танцаў, дык можа і таму апладысменты былі слабымі, як на такую колькасць гледачоў. Толькі дзяўчаты з маладзёжнага гурту „Каласкі” мелі ахвоту да танцаў.

Можа гэта давяло да таго, што некаторыя са слухачоў гала-канцэрта пачалі папіваць гарэлку ў апошніх радах. Не памагала там нават умяшальніцтва аховы. Пакідаючы спартзалу „Влукняж” можна было пачуць такія вось выказванні: „Магло б быць лепш”, „Фэстываль не мяняецца зусім. Мы старэемся, а там паўтарэнне з мінулага года”. Былі і словы задавальнення, што можна было пачуць нават і ў гарадскім транспарце, або голасна гаварылі па-свойму, не саромеючыся сваіх каранёў. Аднак дзіўна гэта выглядала ў вуснах людзей, якія не робяць гэтага натуральна, у штодзённым жыцці.

Паўліна ШАФРАН

Прыгожыя песні, звонкія галасы

[1 ☞ працяг]

чымсьці ў мінулым годзе. Усе ў зале ўспрынялі гэтыя словы бурнымі апладысментамі. Затым з кароткай прамовай выступіў міністр замежных спраў Беларусі Міхаіл Хвастоў. Ён сказаў м.інш. што ахвотна прыняў бы патранат над такім самым мерапрыемствам як вось гэты фэстываль у Беластоку. Затым прачытаў пісьмо да беларусаў пражываючых у Польшчы, накіраванае ад імя ўрада Рэспублікі Беларусь.

...І пачаўся фэстывальны канцэрт. Вялі яго Багуслава Карчэўская, Эва Ласкевіч, Алесь Лойка і Юрка Астапчук. Першы выступіў хор Гайнаўскага дома культуры з песняй „Прывітальная”. Паплылі цудоўныя лірычныя песні пра каханне, пра любоў да роднай старонкі, пра адвечную неразрывную сувязь чалавека з прыродай і г.д. Песні фальклорныя і сучасныя. Усе яны выконваліся на высокім мастацкім узроўні і ў прыгожым сцэнічным афармленні. Захаплялі сваім майстэрствам чатыры хоры: хор Гайнаўскага дома культуры, бельскія „Васілёчкі” ды беластоцкія „Крыніца” і „Каласкі”, пяць эстрадных гуртоў: „Прымакі”, „Ac”, „Лідэр” і „Кошкі” з Беластока ды „The Best” з Сямьтыч, а таксама салісты і дуэты. Слухачы крычалі „біс” салістам Марыі Врублёўскай

з Гарадка і Дамініцы Цімашук-Баўтрук з „Пронару” ў Нарве ды эстрадным калектывам „Прымакі” і „Лідэр” з Беластока. Доўгімі авацыямі ўзнагародзілі выступленне найлепшага дуэта Багуславы Карчэўскай і Юрка Астапчука, які сёлета здабыў Гран-пры на фэстывальных цэнтральных элімінацыях.

Якім жа цудоўным спевам заваражылі публіку мужчыны з калектыву „Чысты голас” з Беларусі! Усе ажно анямелі — сцішыліся, прагна лавілі мелодыю. Яны спявалі без акампанемента. Ён ім не быў патрэбны. У іх дык чыстыя галасы! Як прыгожа, як цікава! Нічога дзіўнага, што спевакам публіка падарыла самыя бурныя апладысменты.

Канцэрт завяршыла выступленне „Церніцы” з Мінска. Ансамбль слаўны дзівочымі галасамі і танцамі. Маладым замежным спевакам і танцорам гледачы падарылі мноства кветак.

На заканчэнне трохгадзіннага канцэрта ўсе артысты ды публіка стоячы праспявалі песню „Люблю наш край”. На тварах удзельнікаў фэстывалю была радасць. У той сакавіцкі вечар беларускія песні яшчэ доўга луналі над беластоцкім жыллёвым пасёлкам „Антанюкоўскія сады”.

Янка Целушэцкі
Фота Сяргея ГРЫНЯВІЦКАГА

Спеўныя чаканні

Мясцовыя газеты паведамілі з пачуццём расчаравання, што сустрэча ў Беластоку міністраў замежных спраў Польшчы Владзімежа Цімашэвіча і Беларусі Міхаіла Хвастова не прынесла

з сабою ніякага пералому. Зазначылі: насуперак чаканням.

Не вельмі я разумею, хто меў бы чакаць таго пералому ў сітуацыі, калі абодва міністры сустрэліся з нагоды гала-

Злева: Міністр замежных спраў РБ Міхаіл Хвастоў, саветнік Пасольства РБ у Варшаве Мікалай Пятровіч, старшыня ГП БГКТ Ян Сычэўскі і сенатар Сяргей Плева.

Сустрэча з міністрам

Міжнародныя кантакты і суседскае супрацоўніцтва былі тэмай спаткання міністра замежных спраў Беларусі Міхаіла Хвастова з прадстаўнікамі самаўрадаў паўднёва-ўсходняй часткі Падляскага ваяводства, якое адбылося 11 сакавіка г.г. у сядзібе ГП БГКТ. У спатканні ўдзельнічалі пасол Сейма Яўген Чыквін, сенатар Сяргей Плева, Беластоцка-Гданьскі епіскап Іакаў, амбасадар Рэспублікі Беларусь у Польшчы Мікалай Крэчка. Спатканне пачалося з выступлення старшыні ГП БГКТ Яна Сычэўскага, у якім прамоўца моцна акцэнтаваў неабходнасць паправы ўзаемаадносін Польшчы і Беларусі ў галіне не толькі культуры, але і гаспадаркі. Міністр Хвастоў і прадстаўнікі гмінных і павятовых самаўрадаў гаварылі аб гранічным руху, працы мытных служб і неабходнасці ліквідацыі карупцыі на мяжы. Да гэтага можна яшчэ дадаць прапанову ўтварэння большай колькасці міжнародных пераходаў на нашай мяжы, што, на думку міністра замежных спраў Беларусі, карысна паўплывае на гаспадарчы абмен. Гэтую тэму закрануў у сваім выступленні вайт Арлянскай гміны Ян Добаш, які стараецца наладзіць такія кантакты з Гродзеншчынай і Брэстчынай. На пытанне, ці такія кантакты будуць магчымымі ў недалёкай будучыні, міністр Хвастоў адказаў, што ў гэтай справе не бачыць ніякіх перашкод, а толькі добрыя перспектывы земляробам па абодвух баках мяжы.

Гайнаўскі стараста Уладзімір Пятрукчак закрануў справу ўтварэння Беларускага еўрарэгіёна і турыстычных пагранпераходаў, якія безумоўна памогуць у развіцці турызму, якім зацікаўлены і беларускія ўлады. Стараста ўспомніў таксама і пра Гайнаўскі музей, які патрабуе экпанатаў, а міністр запэўніў яго ў хуткай дапамозе.

Справу адукацыі закранула дырэктар Бельскага белліцэя Зінаіда Навіцкая. Згадваючы выпускнікоў Бельскага і Гайнаўскага белліцэяў, якія вучацца ў беларускіх універсітэтах, закрану-

ла праблему перасячэння імі мяжы. Польскія і беларускія ўлады ведаюць аб гэтым, але сітуацыя не мяняецца. Спробай адмяніць склаўшыюся сітуацыю будуць сустрэчы з пагранічнікамі на ўзроўні Гродзенскай і Брэскай абласцей, якія паабядаў сарганізаваць міністр замежных спраў РБ. Спадарыня Навіцкая выказала таксама надзею на дапамогу беларускага боку ў справе большай даступнасці да штодзённай беларускай прэсы, на што атрымала станоўчы адказ.

Пасол Сейма Яўген Чыквін накрэсліў сітуацыю жыхароў гарадоў і вёсак Падляшша, якія адчуваюць сябе горшымі з-за сваёй нацыянальнасці, на што Міхаіл Хвастоў адказаў: „Горшае пачуццё залежыць ад нас саміх, а гісторыя гэта пацвярджае. Паланізацыя ці русіфікацыя беларусаў гэта праблема, якія заўсёды будуць існаваць па абодвух баках мяжы і толькі ад нас залежыць ці дазволім, каб яны нішчылі нашы карані”.

10-гадовая гісторыя супрацоўніцтва паміж Польшчай і Беларуссю не датычыць толькі палітыкі, бо гэта не адзіны напрамак, аб якім трэба гаварыць. Дадаць да гэтага трэба яшчэ развіццё культуры і паляпшэнне сітуацыі нацыянальных меншасцей. Распаўсюджванне і пашырэнне беларускага слова і песні цераз такое мерапрыемства як Фэстываль беларускай песні памагае ў суседскіх кантактах. Гэтае меркаванне падтрымоўвае міністр Хвастоў, які заявіў, што ён ахвотны ўзяць ганаровы патранат над падобным мерапрыемствам польскай меншасці ў Беларусі.

Польска-беларускія ўзаемаадносінны будуць лепшымі, калі часцей будуць ладзіцца падобныя спатканні, сцвердзілі ўдзельнікі, якія маюць надзею на больш шчыльнае супрацоўніцтва. Кантакты з Беларуссю на палітычным і культурным узроўні даведдуць да паляпшэння гаспадарчага становішча простых жыхароў Беларусі і Польшчы.

Паўліна ШАФРАН
Фота Сяргея ГРЫНЯВІЦКАГА

канцэрта беларускай песні ў спартыўнай зале „Влукняж”. Песня, як вядома ад колішняга фэстывалю Інтэрвізіі ў Сопаце, яднае народы, але канцэрт гэта не пара, калі які-небудзь нармальна думачы каментатар палітычных падзей мог бы чакаць дэкларацый, маючых мяняць міжрэчжыя адносінны. Да таго неаб-

ходны больш моцныя імпульсы, чым самое спеўнае ўзрушанне ды хваляванне. На песенным фэстывалі пані міністры могуць толькі сабе радасна папляскаць у ладкі і яшчэ, асабліва шэфы польскага і беларускага МЗСаў, падпець: *Бывайце здаровы, жывіце багата...*

Мацей ХАЛАДОЎСКИ

Новая праграма і рэчаіснасць

Нядаўна Сеймік Падляскага ваяводства адобрыў стратэгію развіцця ваяводства да 2010 года і прыняў праграму на 2002-2006 гады. Пра яе ўхіл у бок нацыянальных меншасцей расказаў дэпутат Сейміка д-р Ян Зенюк.

З шасцідзясятых гадоў не было ў нас дакумента, які б улічваў праблемы нацыянальных меншасцей. У той час была прынята пастанова Ваяводскай нарадавай рады аб падтрымцы і захаванні нашай культуры, асветы і гаспадаркі. Цяперашні Сеймік, першага склікання, спачатку абякава падыходзіў да меншасных спраў, за ўсё трэба было змагацца, выціскаць. Першы варыянт праекта стратэгіі развіцця ваяводства згадваў, што нешта такое ёсць, але па сутнасці размываў усё. Напрыклад, калі згадвалася пра Супрасльскі манастыр, было, што гэта базільянскі манастыр, а нічога не было напісана пра яго праваслаўныя вытокі і сённяшняе становішча. Таксама не было згадак пра наша школьніцтва культурнага характару: пра школы псаломшчыкаў і іканістаў; цяперашні, папраўлены, праект стратэгіі ўлічвае і іх.

Трывогу выклікае стан чытальніцтва ў ваяводстве. У 80-я гады бібліятэкі куплялі штогод 18 кніг на тысячу чытачоў, сёння гэты лік знізіўся да 4,6 кнігі! У Браньскай гміне, для прыкладу, няма ніводнай бібліятэкі. А людзей жа цікавіць новая літаратура, змены, новыя погляды. На агульны лік 117 гмін у 21 няма ніводнага асяродка культуры; на „нашай” тэрыторыі няма яго ў Сяматычах. У Мілейчычах ролю гміннага асяродка культуры выконвае гмінная святліца.

Пра чытальніцтва нацыянальных меншасцей мала вядома і ў стратэгіі аб гэтым не згадваецца. На працягу апошніх гадоў кнігі папаўняліся толькі дарамі з Беларусі. Пра газеты ў першапачатковым варыянце стратэгіі не згадвалася, але сёння ўдалося дабіцца весткі пра існаванне „Нівы” і „Аўшры”,

а таксама пра дзейнасць літаб’яднання „Белавежа” ды радыё „Рацыя”. Ёсць цяпер і згадка пра найбольшы масавы мерапрыемства: Міжнародны фестываль царкоўнай музыкі ў Гайнаўцы, Купалле, Фестываль беларускай песні, Басовішча — гэта пацвярджае існаванне нашай культуры. Падкрэслена патрэба стварэння варункаў для развіцця і захавання культуры нацыянальных меншасцей. І калі гэтыя мерапрыемствы маюць у стратэгіі развіцця ваяводства, дык можам дабівацца і сродкаў на іх здзяйсненне.

Адносіны Ваяводскага сейміка да нацыянальных меншасцей мяняюцца ў станоўчым напрамку, Сеймік спялее, заўважае важнасць нацыянальнай спецыфікі нашай зямлі. Калі замежныя ахоўнікі птаства прыехалі ў Белавежскую пушчу і пабачылі мясцовую архітэктурную дык заблылі пра ўсё, а сталі фатаграфавалі нашы традыцыйныя хаты...

Непакоіць толькі пытанне фінансавага забеспячэння прыгожа напісанай праграмы развіцця ваяводства ў 2002-2006 гадах. На пытанне пра дафінансаванне пабудовы Беларускага музея ў Гайнаўцы адзін з адказных за выдаткі паведаміў, што ў гэтым годзе такое не прадбачаецца, бо — цяжасці. А вось такая арганізацыя як сейненскае „Pogranicze”, якое нічога для нашага асяроддзя не робіць, мае атрымаць у гэтым годзе 550 тысяч златаў; на фестываль царкоўнай музыкі праект прадбачае 12 тысяч зл.

Бюджэтныя траты на культуру ў нашым ваяводстве невялікія. Калі ў маштабе краіны на культуру прадбачаецца 16,1%, то ў Падляскім ваяводстве гэты лік складае толькі 11,75%. Яшчэ горш справа маецца ніжэй: у гмінах прадбачана 2,7%, у гарадах і гмінах — 2,06%, а ў паветах — 0,33%. Такім чынам мы не ліквідуюем нашу культурную адсталасць, толькі яшчэ больш павялічым нераўнамернасць.

Аляксандр ВЯРЫЦКІ

Колькі нас?

Цікава ўсё-такі ведаць, колькі нас, польскіх беларусаў налічаць у чэрвені, колькі жыхароў Польшчы прызнаюцца да беларускасці?

Паводле перапісу з лютага 1946 года ў Польшчы было 2,3 млн. немцаў, звыш 300 тысяч украінцаў, каля 300 тысяч яўрэяў, звыш 200 тысяч беларусаў. Пяцьдзясят з лішнім гадоў асіміляцыі не спрыяла нацыянальным меншасцям. Здаецца, што столькі, як у 1946 годзе, беларусаў не набярэцца. Хто не назаве сябе беларусам? Не назавуць сябе беларусамі людзі, якія лянуюцца адрозніваць грамадзянства ад нацыянальнасці. Пра беларускую мову і культуру такім не гавары. Яны мяркуюць проста лінейна: „Калі жывеш у Польшчы, то паляк”. Не назаве сябе беларусамі большасць беларускамоўных католікаў, бо на Беластоцкім Каталіцкім касцёл атажымаецца з польскасцю. Толькі найбольш свядомыя і адважныя католікі з усходняй Беластоцкім падпішуча за беларускасць.

Да беларускага паходжання не адважацца прызнацца беларусы закінутыя лёсам у цэнтральную і заходнюю Польшчу, проста, каб не вылучацца

сярод польскай большасці. Не назаве сябе беларусамі частка сімпатыкаў СУПу — Саюза ўкраінцаў Падляшша, хоць здаецца, што гэтым людзям бліжэй да паўднёвых беларусаў, чым да ўкраінцаў.

З’явілася таксама ў нас раней невядомая катэгорыя „праваслаўных палякаў”. Гэта пераважна маладыя людзі беларускага паходжання, якія пасяліліся ў гарадах і штотдзённа карыстаюцца дзяржаўнай мовай, але добра ведаюць беларускую гаворку сваіх бацькоў. Невядома кім сябе адчуваюць у сапраўднасці „праваслаўныя палякі”, бо, як кажуць, нават дурному відна, што царкоўны абрад не заходні — польскі, але ўсходні — рускі. Не ў карысць беларусам выбяруць нацыянальнасць мешаныя польска-беларускія сем’і. Вядома, што асноўны касцяк беларушчыны сядзіць у праваслаўных мясцовасцях Гайнаўскага, Беластоцкага і Бельскага паветаў. Тут большасць грамадзян адчувае сябе яшчэ беларусамі.

Колькі нас, пакажа перапіс насельніцтва ў маі-чэрвені гэтага года.

Мікалай ВАРАНЕЦКІ

Вачыма паляка

Хворых — пад высечку

Хвароба, боль, урэшце смерць не выбіраюць. Не маюць для іх значэння нацыянальнасць, паходжанне, грамадзянства ці нават веравызнанне. Сярод зацяжна хворых ёсць і палякі, і беларусы, католікі і праваслаўныя, разумныя і дурныя, старыя і маладыя, бабы і мужыкі. Усе. Ад гадоў двух я сустракаюся са смерцю і, здаецца, з тою найгоршай, якая працягваецца і трывае, і якой спадарожнічаюць пакута і боль. З прымусу сачу за тым, што вырабляюць з маімі хворымі гэтак званыя органы рэпрэзентуючыя шырока разумеваю службу аховы здароўя. З годнасцю прымаю я нахабнасць і ўніжэнні, стараючыся сцерагчы ад іх маіх блізкіх. Цяпер, аднак, не магу стрымаць. Тым больш, што справа, якая зваліла мяне з ног, выйшла цяпер непасрэдна з колаў кіруючай СЛД, групоўкі, якая змагаецца, як здавалася, за справядлівасць і годнасць. Вось „хтосьці” выдумаў, што будзе абмежаваны спісак лякарстваў і медыцынскіх сродкаў, якія будуць кампенсаваць усё існуючыя (!) казы хворых, у тым супрацьболевыя пластыры (наркатычныя), неабходныя ў хваробе адной з найбліжэйшых мне асоб, якая, як кажуць лекарам, не падае надзеі на вылячэнне. Цяпер за ўпакоўку з пяццю такімі пластырамі трэба заплаціць агулам (оптам) 2,50 зл. Упакоўка хапае на 15 дзён. Значыць, у месяц патрэбны два такія пакеты. Ад красавіка касы маюць пакрываць толькі 50 працэнтаў іхняй цаны. Іх рынкі кошт гэта 500 злотых. Так вось у месяц трэба будзе пашукаць дзесьці паўтысячы на адны толькі супрацьболевыя пластыры. Уключаючы іншыя лякарствы, таксама з таго новавыдуманнага спіска, трэба будзе

мець на медыкаменты, якія падтрымаюць жыццё майго самага блізкага чалавека, каля 1 300 злотых. Не ўлічваю тут зваротнага залогі на пазыку дадому балона з кіслародам (200 зл.) і дзённыя аплаты за карыстанне ім (2 злоты ў суткі). Я не кажу пра лякарствы, якія ўспамагаюць жыццё ў іншых хворых, якія дайшлі ў сувязі з галоўнай. Мая блізкая асоба і я маю разам каля 2 тысячы злотых у месяц. Не лічу тут, вядома, пастаяннага перакрочанага банкавага дэбету і вечных пазычак, якія даюць нам знаёмых. Няхай пакуль „вісяць”, што будзе, то будзе. Прычым не хоча прыняць блізкую мне асобу ніводзін шпіталь. Так мне казалі ў адным з іх:

— Надаецца яна толькі для лячэння сімптомаў хваробы.

Таму цяпер яна пад апекай вельмі прызнага хатняга госпіса.

Што будзе ад красавіка? Не пішу гэтага ўсяго для таго, каб дамагчыся спачування ці дапамогі. Раблю гэта, бо веру ў сілу прэсы. У сілу „Нівы”, якая даходзіць у рукі парламентарыяў, таксама і тых, якія засядаюць ва ўрадзе. Можна змогуць супрацьдзейнічаць нялюдскім ідэям. Калі не, дык няхай дзсяткі, сотні тысяч працягла хворых проста выражуць. Бо немагчыма памалу ўміраць у бязлітасным болі. Проста, нельга так.

Мацей ХАЛАДОЎСКІ

PS. Новае адкрыццё! Хворыя ракам прастаты, адной з найбольш сур’ёзнай хваробы таго тыпу ў мужчын, будуць выдаваць за адзін прыём лякарства за 1 700 зл. у месяц. У большасці гэта краіна мужчын пажылых, пенсіянераў. Альтэрнатывай, як сказала мне знаёмая лекарка, ёсць кастрацыя. А і што ім!..

Памяці Тамары Саланевіч

Прапагандаваць творчасць адышоўшай паўтара года таму Тамары Саланевіч, працягваць яе дзейнасць новымі фільмамі пра ўсходнюю Беластоцкіну ў паэтыцы артысткі, дапамагаць маладым людзям з яе родных ваколіц, падтрымліваць талерантнасць — такія мэты ставіць сабе Таварыства імя Тамары Саланевіч. Устаноўчы сход таварыства прайшоў 17 лютага ў Нараўцы.

— Тамара была не толькі выдатным рэжысёрам-дакументалістам, але таксама добрым педагогам, — кажа старшыня таварыства, Яраслаў Нікіцюк з Беластоцкага асяродка Польскай тэлевізіі, праграмным дырэктарам якога была Тамара Саланевіч, — кожны журналіст у нашым асяродку прайшоў яе школу. Таму павінны мы сплаціць гэты доўг. Будзем рабіць гэта не толькі камерай, але і грамадскай дзейнасцю. Калі дапаможам маладому здольнаму чалавеку з Нараўкі паступіць у добрую школу, даць яму стыпендыю, купіць фарбы ці фотаапарат, гэта і будзе наша сплата даўгу.

Сябрамі таварыства сталі вядомыя людзі тэлевізіі, мастацтва, культуры: дырэк-

тар І праграмы Польскага тэлебачання Славамір Зялінскі, кіраўнік аддзялення рэпартажу ІІ праграмы Бланка Данілевіч, Эдвард Мікалайчык з Тэлевізійнай акадэміі, апэратар камеры Мікалай Нестаровіч, радыёжурналіст Ян Смык, фатограф Віктар Волкаў, мастак Лявон Тарасэвіч, пісьменнік Сакрат Яновіч.

Ганаровы патранат над ініцыятывай узялі мітрапаліт Варшаўскі і ўсяе Польшчы Сава ды міністр замежных спраў Владзімеж Цімашэвіч. Ганаровымі сябрамі таварыства сталі іншыя палітыкі Саюза левых дэмакратаў: Барбара Цірук і Яўген Чыквін, а таксама дырэктар Беластоцкага радыё Ежы Мушыньскі.

— Першае, што пастараемся зрабіць, гэта завязаць супрацоўніцтва з рознымі фондамі, у якіх можна было б атрымаць дапамогу вясковым рэгіёнам або меншасным асяроддзям, — кажа Яраслаў Нікіцюк. — Як прыклад магу назваць Польска-амерыканскі фонд падтрымкі прадпрымальніцтва, з якім я ўжо гаварыў. Думаю, што знойдзем і іншыя.

Поспехаў.

Мікола ВАЎРАНЮК

У Гайнаўцы лёгка быць беларусам

Адгалоскі

Мне вельмі спадабаўся (гэта напэўна нядобрае слова — мяне парушыў, узрушыў) артыкул у папярэдняй „Ніве” п.з. „Я — пракажоны”. Нам у Гайнаўцы лёгка быць беларусамі, бо гэта нікога не здзіўляе, бо мы тут не меншасць, а большасць. Ва ўстановах я магу без праблемы быць думная са сваіх каранёў і сваёй мовы, гэта мой козыр, а не сорам. Я,

праўда, яшчэ коратка жыву на свеце, але ніколі не спаткала нікога, хто агрэсіўна адносіўся б да мяне, таму што я беларуска або праваслаўная. Не ведаю, што я зрабіла б. Напэўна пасля першага здзіўлення я адказала б агрэсіі... г.зн. замкнулі круг. Цікавы артыкул, прыгожа напісаны. Дзякую за яго. І яшчэ адно — я часта чытаю „Ніву” на вуліцы...

Яўдося

„Да вечара я — лекар, а ноч — мая...”(4)

Пасля Непала была Індыя, расказвае доктар Ежы Самусік. Мы з Чэславам Кучынскім былі там два разы па тры месяцы. Я браў у шпіталі водпуск на ўласны кошт. Мы ездзілі там цягнікамі. Першы раз аб'ехалі ўсю паўночную Індыю. Мы наведалі такія гарады, як Калькута, Варанасі, Дэлі, Агра і многія іншыя.

Другі раз мы былі больш на поўдзень. Наведалі гарады: Бамбей, Панджым, Пуры, Сатна і шмат чаго іншага. Цікавілі нас месцы, куды не заглядаюць звычайныя турысты.

Напрыклад, рыбацкая вёска Пентаката, або кляштар Хэміс, дзе перахоўваецца славыты палійскі манускрыпт, які гаворыць пра тое, што Ісус Хрыстос некалькі гадоў знаходзіўся ў Індыі і Непале.

Мы ведаем пра дзяцінства Ісуса Хрыста і пару гадоў перад яго смерцю. Той перыяд, пра які Новы заповіт нічога не гаворыць, праўдападобна, апісвае манускрыпт. На жаль, манахі яго сцерагуць, як зрэнку вока і нікому не даюць у рукі.

Вынікам падарожжаў у Індыю была мая кніжка „Z plecakiem przez Indie”, выдданая ў 2000 годзе, гаворыць доктар.

Мы наведалі шмат цікавых месц. Пуры — гэта мекка індуйзму, індыйская Чанстахова. Там ёсць сватыня бога

Джаганата, цэлы год туды ідуць паломнікі. Дваццаць пяць гадоў таму прыехаў сюды польскі ксёндз Мар'ян Жалязак, каб апекавацца пракажонамі. Для дзяцей хворых і дзяцей, якія захварэлі, ён пабудаваў падставовую школу. Пасля ён стварыў там Цэнтр пошукаў праўды — экуменічны цэнтр. Стараецца выкладаць гісторыю хрысціянства. На працягу васемнаццаці месяцаў ксёндз пабудаваў там вялікі касцёл.

На заканчэнне нашага побыту ў Індыі мы пабывалі дзесяць дзён у райскім месцы, якое называецца Гоа, гэта адзін са штатаў Індыі. Да 1962 года ён быў партугальскай калоніяй і значна адрозніваецца ад іншых штатаў. Людзі тут не нахальныя, як індусы, а мілыя, ветлівыя, кланяюцца на вуліцы, не відаць тут бедных.

А вось Калькута, напрыклад, гэта страшны горад. Натопы людзей на вуліцах. Цяжка праехаць. Усюды „святая” каровы загароджваюць дарогу. Нельга іх прагнаць, ударыць кіем.

Людзі жывуць там проста на тратуарах. Там яны нараджаюцца і паміраюць. Там жа вараць стравы, мыюцца ў рыштоках і афармляюць свае патрэбы. Часта гэта людзі, якія прыехалі з вёскі, маючы надзею, што тут будзе лепш.

Тут доктар Ежы Самусік, не ў Індыі, а на яхце ля берагоў Турцыі.

Аднойчы мы ехалі на досвітку на вакзал у Калькуце і бачылі, як санітарныя самаходы збіралі трупы памерлых апошняй ноччу на вуліцы.

Горад Варанасі над Гангам — святое месца індуйзму. Сюды старыя людзі прыязджаюць паміраць. Яны вераць у тое, што калі іх трупы спаліць і распылюць па Гангу, то адразу яны трапяць у тамашні рай.

Над Гангам ёсць *гаты* — крэмацыйныя памосты, на якіх спальваюцца трупы. Пасля поўдня пачынаецца крэмацыя. Усё залежыць ад таго, колькі дроў будзе куплена для спалення трупа. Багатыя купляюць дроў многа, і труп спальваецца да попелу. Бедны купляе нейкую ахапку

дроў, і яго памерлы сваяк ледзь абгарае. Аднак жа і гэты ледзь абгарэлы труп разам з попелам іншых памерлых скідаюць у Ганг. І ўсё гэта плыве адным патокам.

На другі дзень раніцай на раку Ганг прыязджае мноства паломнікаў, каб абмыць свой твар і цела вадой з Ганга. Яны прамываюць гэтай вадой вочы, прапалоскваюць рот. Гэта павінна гарантаваць ім адпушчэнне ўсіх грахоў.

Так гэта выглядае ў Індыі. Я слухаю ўважліва доктара Е. Самусіка і часам мне здаецца, што ўсё гэта нехта прыдумаў. Настолькі далёкае ўсё гэта ад нашай мадэлі жыцця, што цяжка паверыць...

(працяг будзе)

Ада ЧАЧУГА

Комплекс школ у Чыжах

Рада Чыжоўскай гміны 27 лютага 2002 года прыняла пастанову аб стварэнні на аснове Падставовай школы і Гімназіі Комплексу школ з дадатковым навучаннем беларускай мовы.

— Была магчымаць стварыць комплекс школ, паколькі ў нашай школе вучыцца нацыянальная меншасць — беларусы, — кажа вайт Чыжоўскай гміны Рыгор Мацкевіч. — Пры адным дырэктары прасцей будзе ўпраўляць школай.

— Педагагічныя рады школы і гімназіі ўжо двойчы выступалі за стварэнне комплексу школ. У нашых умовах не было б сэнсу будаваць асобныя школыны будынак. Сёння не пад сілу будаваць новую школу з гміннага бюджэту. Раней многа адміністрацыйнай працы дубліравалася. У адной школе зможам лепш арганізаваць вучобу. Настаўнікі гімназіі змогуць замяшчаць на ўроках настаўнікаў падставовай школы і наадварот, — патлумачыў дырэктар Падставовай школы і Гімназіі ў Чыжах Міраслаў Пяткевіч.

Зараз у Падставовай школе вучыцца 108 вучняў, а ў Гімназіі 85 асоб. 90% вучняў ходзіць на заняткі беларускай мовы, якія вядуць настаўніцы Валянціна Андрасюк, Анна Лаеўская і Вера Фларчук.

— На заняткі беларускай мовы ў гі-

мназіі ходзяць тыя вучні, якія вучыліся беларускай мове ў падставовых школах у Чыжах, Кленіках і Курашаве. Гэта найчасцей праваслаўныя дзеці, — паведамліла настаўніца беларускай мовы ў гімназіі Вера Фларчук. — Забеспячэнне ў падручнікі ў школе стопрацэнтнае, а праграму навучання беларускай мовы пісалі мы самі. Мы, як настаўнікі беларускай мовы, былі на курсах у Мінску і прывезлі адтуль беларускую літаратуру. Прывозім яшчэ матэрыялы з метадычных канферэнцый, карыстаемся дапамогай бібліятэкі Беларускага музея ў Гайнаўцы.

— На ўроках працуем з „Нівай”, „Часопісам” і „Родным словам”. На жаль, няма ў нас відэакасет і магнітафонных плёнак у якасці дапаможнікаў. Маём толькі плёнкі з беларускай музыкой. З гімназістамі ездзілі мы ў музей у Студзіводах, наведалі Успенскую царкву ў Бельску-Падляшскім. Плануем паехаць у скансэн у Будах, — сказала Вера Фларчук. — Малодшыя вучні ахвотна прымаюць удзел у дэкламатарскіх конкурсах, а старэйшым больш падаходзіць конкурс расказчыкаў.

У конкурсе расказчыкаў першае месца заняла Анэта Трафімюк, а трэцяе

Поспехаў на беларускай мове дабіліся Івона Рамановіч, Анэта Трафімюк і Эвеліна Пліс, якіх рыхтавалі да конкурсаў Вера Фларчук і Анна Лаеўская. Збоку — дырэктар Міраслаў Пяткевіч.

Пётр Янчук. На раённых элімінацыях Конкурсу беларускай мовы поспехаў дабіліся і ў ваяводскія элімінацыі перайшлі Юстына Купрыяновіч, Івона Рамановіч і Эвеліна Пліс. Гімназісты з Чыжоў падрыхтавалі „Куццю” і вечар калядак. Вучні прымалі ўдзел у турніры аб Еўрасаюзе, арганізаваным разам са школамі ў Орлі, Кляшчэлях і Ягуштове. Неўзабаве гімназісты будуць арга-

нізаваць „Масленіцу”. Плануецца, што калектыў „Чыжвяне” паставіць у школе спектакль „Вяселле”. Амаль палова навучэнцаў дзейнічае ў гарцэрскай арганізацыі, якой апякуецца айцец Марк Якімюк. У час школьных мерапрыемстваў вучні дэкламуюць беларускія творы і спяваюць беларускія песні.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Набор у белліцэі

Бельскі і Гайнаўскі белліцэі абвясцілі ўжо крытэрыі, паводле якіх будуць прымаць гімназістаў. Вучні, якія захочуць паступіць у белліцэі, будуць ацэньвацца паводле поспехаў на гімназічных экзаменах (максімум па 50 балаў за гуманітарны і матэматычна-прыродазнаўчы экзамены), паводле ацэнак на пасведчанні з трэцяга гімназічнага класа (максімум 80 балаў) і за

дадатковыя поспехі ў вучобе ў гімназіі (максімум 20 балаў). У абодвух ліцэях прадбачваюць узнагароджваць вучняў, якія вучыліся беларускай мове. У Бельскім белліцэі атрымаюць яны па 10 балаў за выдатную або вельмі добрую ацэнку па беларускай мове. У Гайнаўскім белліцэі будуць даваць па 10 балаў усім гімназістам, якія вучыліся беларускай мове і атрымалі

ацэнку па гэтым прадмеце на пасведчанні. Лаўрэатаў ваяводскіх і звышваяводскіх элімінацый прадметных конкурсаў прымаць будуць у белліцэі незалежна ад іншых крытэрыяў.

Вучні атрымаюць ад 4 балаў за пасрэдную ацэнку да 10 балаў за выдатную (на пасведчанні з трэцяга класа) па польскай і замежнай мовах, матэматыцы, гісторыі, біялогіі, хіміі, фізіцы і геаграфіі. Фіналісты ваяводскіх і звышваяводскіх элімінацый прадметных конкурсаў атрымаюць па 20 балаў, а лаў-

рэатам ваяводскіх і звышваяводскіх элімінацый музычных і мастацкіх конкурсаў і спартыўных спаборніцтваў (ад 1 да 4 месца ў Бельскім белліцэі) надзяляць па 10 балаў. Вучняў звольненых з гімназічных экзаменаў надзяляць будуць самай вялікай колькасцю балаў, магчымую для атрымання ў час экзаменаў. У першыя класы белліцэяў будуць прымацца кандыдаты, якія атрымаюць найбольшую колькасць балаў, залежна ад колькасці месцаў у пасобных школах.

(ам-з)

Зорка

старонка для дзяцей

Жыве Беларусь!

Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Легенда пра Беларусь

Даўным-даўно на зямлі Белай Русі князь Днепраслаў узводзіў магутны замак. Многа год працаваў з дружнаю сваёй, каб ніводзін вораг не змог падступіцца да замка і авалодаць скарбамі беларускай зямлі. Калі замак пабудавалі, то ўвялі правіла: ніхто не павінен заходзіць са зброяй у яго. Госці пакідалі зброю перад варотамі, і іх сустракалі хлебам-соллю добразычлівых беларусы. Сам Бог любіў гэтых людзей, самых мірных і працавітых у свеце. Ён даў ім багатыя лясы і прыгожыя сады, блакітныя азёры і крыніцы з га-

ючай вадой. Людзі складалі песні, вырошчвалі хлеб, гадавалі дзяцей і радаваліся жыццю і сонцу.

Аднойчы чорная страшная хмара завалакла неба, і на замак нападла ўсялякая нечыць. Клікнуў дружыну Днепраслаў, загадаў мячы каваць, каб абараніць свой люд, сваю зямлю. Пачалася страшная бітва. І доўжылася яна дванаццаць дзён і дванаццаць начэй. Спярша пабілі войска чарцей, якія хацелі адабраць у беларусаў іх веру ў Бога і дабро. З пабітых чарцей павыпаўзалі ядавітыя змеі, якія хацелі атруціць чы-

стую ваду азёраў і крыніц. Прыскакалі пярэваратні-ваўкалакі, ненажэрныя і бяздушныя, якія марылі павытоптаць жытнёвыя палі і абтрэсці ўсе сады. Вялізную сілу даў Бог Днепраславу і дружыне яго. І сталі воямі самыя мірныя людзі-беларусы, паказалі ўсёй нечысці, што зямлю сваю ў крыўду не дадуць, што даражэй за ўсё на свеце Мір, Сонца і Свабода. І сонца выглянула зноў з-за хмар, і да гэтага часу свеціць яно працалюбівым і сумленным людзям.

Даўно няма ўжо Днепраслава, але жывуць яго нашчадкі і помняць: родная Беларуская Зямля — самая мірная і самая непрыступная для ўсякай нечысці на свеце.

Дзіма ТРУШАНАЎ, Мінск

Польска-беларуская крыжаванка № 12

Запоўніце клеткі беларускімі словамі. Адказы (з наклееным кантрольным талонам) на працягу трох тыдняў дашліце ў „Зорку”. Тут разыграем цікавыя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку н-р 8: Куплет, зрок, дама, рыцар, мат, Ас. Уздым, праца, ломат, лекар, клас.

Узнагароды, каляровыя алоўкі, выйгралі: Раман Лушчынскі, Глона Асіюк, Аня Андраюк і Паўліна Рубашэўская з Бельска-Падляшскага, Лукаш Гайдук з Нарвы, Эвеліна Ялоза і Кацярына Трашчотка з Махнатага. Віншуем!

Morze	▼	Wydma	Odwaga	▶		▼		▼	
Język			Adres						
▶		▼	▼	Nisza	Autor		Wanna		Hertz
Rydwan	▶			▼	▼		Ibis		Arak
Burzycielka							▼		▼
▶	▼								
	Pika								
	Skala	▶							
▶									
	Barwa	×	Ar	▶		Sęk	▶		

Пагоня

А чые там
дзіва-коні
абганяюць час?
Гэта едзе
ў ззянні-звоне
сонейка да нас.

Конь чырвоны —
пасяродку.
Белья —
з бакоў.
Скачуць хутка.
Скачуць ходка.
Іскры з-пад падкоў.
Рыцар
побач з імі ў гонцы.
Меч,
як звон,
звініць.
Ён ад хмараў
наша сонца
зможэ ўбараніць.

У Пагоні
скачуць коні
у світальны час.
Гэта едзе
ў ззянні-звоне
сонейка да нас.
Артур ВОЛЬСКИ

Я нарадзіўся тут

Я нарадзіўся тут —
У краіне пад шэрым небам.
Я нарадзіўся тут —
У краіне бульбы, калгасаў,
чорнага хлеба.

Я нарадзіўся тут —
У краіне прапіскі і скручаных
кранаў.
Я нарадзіўся тут —
У краіне сотняў парушаных
храмаў.

Прыпеў:
Радзільня, дзіцячы садок,
Школа ды інстытут.
Я нарадзіўся тут,
І я буду жыць тут.

Я нарадзіўся тут, —
Дзе білет у адзін бок —
Гэта шанец для тых, хто
не згодны,
Я нарадзіўся тут,
Таму гэта — мая краіна.
Я нарадзіўся тут —
На пяць стагоддзяў пасля
Францішка Скарыны.

Прыпеў:
Я нарадзіўся тут,
Дзе нараджацца было небяспечна.
Я нарадзіўся тут,
Дзе ўсе да ўсяго прывыкаюць,
але мне гэта
недарэчна.

Я ведаю, што
Пасляўтра на нашых
калгасных палетках
Замест пустазелля і палыну
Узьйдуць белыя і чырвоныя
кветкі.

Песні з Фотаальбома „Народны Альбом” друкуем з нагоды 25 Сакавіка.

Удзельнікі конкурсу ў Нарве.

Паўліна Пашко і Аня Іванюк.

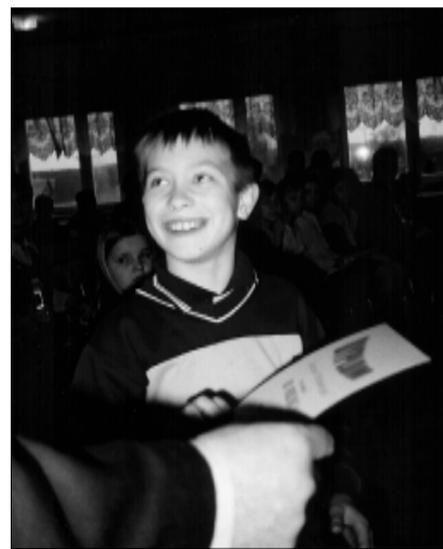
„Роднае слова” ў Нарве

Найлепшыя дэкламатары са школы ды гімназіі ў Нарве (пасля школьнага адбору) і з Ласінкі прымалі ўдзел у гмінных элімінацыях конкурсу ў Нарваўскім асяродку культуры. Прыбылі вучні са сваімі настаўнікамі Валянцінай Базылюк, Аннай Андрэюк і Нінай Абрамюк, прысутнічала таксама мама аднаго з выступаючых — гэта дзеля падбадзёрвання і падтрымкі маладых (былі таксама маленькія адважныя хлопчыкі і дзяўчаткі з нулявых класаў) дэкламатараў. А былі сярод іх ужо прызнаныя, бойка адчуваючы сябе на сцэне, удзельнікі не аднаго конкурсу. Камісія — Васіль Сакоўскі, Ала Сяткоўская і Ян Карчэўскі — выслухала ўсіх і пастаралася справядліва ацаніць, заўважаючы старанне, вымаўленне, інтэрпрэтацыю, агульны

сцэнічны вобраз. Старшыня камісіі спадар Васіль, настаўнік беларускай мовы і літаратуры, які выхаваў не адно беларускае пакаленне, цешыўся добрым узроўнем усіх выступаючых, што ажыўлялі роднае слова. „Люблю паслухаць вас — наша нацыя расце! — сказаў і заўважыў: — Тыя маюць шанц на кар’еру, хто бярэцца за жыццё”. Бо і праўда, паглядзіце — тыя вучні, якія шчыра вывучалі родную мову, прабавалі выказацца ў гэтай мове, маюць з таго карысць — не толькі не адракліся сваіх каранёў, але і далей працуюць развіваючы нашу культуру — у радыё, тэлебачанні, газетах, у школах... А ўспамін таксама застаецца — такія сустрэчы ўздзімаюць сэрцы і саміх нас, і настаўнікаў, і бацькоў з дзядамі!

Першае месца сярод наймалод-

шых (0-III кл.) было прысвоена **Маргарыце Харкевіч**, II — **Улі Ражкоўскай** і **Сільвіі Анджэюк**, тры III — **Лукашу Плясковічу**, **Агніі Апольскай** і **Віялеце Плашкевіч**. Сярод вучняў IV-VI класаў найлепш былі ацэнены **Ала Міранчук** і **Магда Дудзіч**. На II месцы апынулася **Юстына Асіпюк**, а на III — **Паўліна Дмітрук** і **Юстына Пашко**. Сярод гімназістаў I месца камісія прызнала **Паўліне Пашко** і **Ані Іванюк**, II — **Еве Русіновіч** і **Святлане Федарчук**, III — **Данелі Дудзіч** і **Іаанне Стоцкай**. Падборкі тэкстаў рыхтавалі дзеці самі, з настаўнікамі і з... цёцяй. Вершы былі пра школу, калег, іхніх улюбёнцаў — птушак, кошак, мышак, пчолак, мушак, ільвоў, мурашак... Святлана Федарчук, як адзіная, сказала верш патрыятычны, вельмі моцны і важкі. Такім цяжка выйграць кон-

Лукаш Плясковіч.

курс пра роднае. Верш Ніла Гілевіча „Адказы”.

Міра ЛУКША
Фота аўтара

Сонца

нам дапаможа

Над шэрай зямлёю — неба,
Над шэрым небам — зямля,
На нашай зямлі трава і вада,
І дрэвы, промні святла.

Нас гэта зямля нарадзіла,
Яе малако мы пілі,
І ўсё, што ў жыцці дае нам сілы,
Ёсць на нашай зямлі.

Прыпеў:

Сонца нам дапаможа,
Сонца нам дапаможа,
Яно любіць нас.

Дарэмна канкістадоры
Спяваюць песню вайны,
Заваяваць нашы сонца і зоры
Ніколі не змогуць яны.

Нас любіць калматае сонца,
Нас любіць месяц сівы.
І сонца і месяц дадуць нам моцы
Для нашае барацьбы.

Прыпеў.

Мінуць у тумане стагоддзі,
І сталь спарэхнее ўшчэнт,
А мы тут былі, і мы тут будзем,
Пакуль існуе гэты свет.

Оле-оле

Гэта рытм барацьбы і кахання.
Гэта музыка новага дня.
Гэта песня ад рання да рання,
Гэта танец вагню.

Гэта спеў, як „кывавая Мэры”
Гэта чырвань на ўвесь небакры.
І любоў, і надзея, і вера...
Грай, музыка, грай.

Гэта поспех і смак перамогі.
Гэта літасны позірк удачы.
Гэта сонца ў віне і запалены порах.
Танчы, мілая, танчы.

Самалёты лятуць над краінай,
Самаходы нервова гудуць,
Стадыёны ў парыве адзіным
Плачуць, равуць і пяюць.

Прыпеў:

Оле-оле-оле-оле!
Беларусь жыве!
Оле-оле-оле-оле!
Беларусь жыве!

Мы гадзіны і дні не лічылі —
Не здзіўляйся і не дакарай —
Грай на ўсю моц, спявай на ўсю сілу:
Гэта — родны наш край.

Прыпеў.

Уладзімір Арлоў, Адкуль наш род

Ян Кароль Хадкевіч (1560-1621)

Бітва пад Кірхгольмам

Беларускія гусары дапамаглі гетману Хадкевічу атрымаць найслаўнейшую перамогу над шведамі каля вёскі Кірхгольм (цяпер Саласпілс) непадалёку ад Рыгі.

На досвітку 27 верасня 1605 года там сустрэліся армія шведскага караля Карла IX і баявыя палкі нашай дзяржавы. Карл IX меў 7 300 ваяроў. Шведская пяхота тады лічылася найлепшай у свеце, таму і складала большасць непрыяцельскага войска. Хадкевіч прывёў на бітву 4 300 жаўнераў. Наше войска ледзь не цалкам складалася з беларусаў. Беларускія былі і амаль усе камандзіры.

Беларусы і шведы доўга стаялі насупроць адзін аднаго, не пачынаючы бітвы. Затым гетман загадаў сваёй лёгкай кавалерыі адступаць. Карл

IX, паверыўшы ў блізкую перамогу, кінуў сваіх жаўнераў у наступ. Ягоная пяхота з гарматамі спусцілася са зручных пазіцый на ўзвышшы. І тут шведаў нечакана заатакавалі з бакоў беларускія гусары і лёгкая конніца. Шведы пачалі ўцякаць, і ў пагоню за імі кінуліся беларускія татары, якія вартавалі асоб Хадкевіча.

У бітве палегла 6 тысяч шведаў. Беларусы захапілі ўсе непрыяцельскія гарматы і 60 сцягоў. У нашым войску загінула ўсяго блізу 100 жаўнераў і некалькі сотняў былі параненыя.

Слава пра Кірхгольмскую перамогу разнеслася па ўсім свеце. Віншаванні гетману Хадкевічу прыслалі папа рымскі і большасць еўрапейскіх валадароў.

(працяг будзе)

Нёман

Ой, Нёман, і песня, і слава
Народу майго і зямлі,
Магілаю ворагам цеснай
Нязрад твае хвалі былі.

Ой, Нёман! Ой, бацька мой Нёман,
Як сонца, як дзень дарагі,
Касцямі звяругаў шалёных
Усланы твае берагі.

А бераг высокі і роўны,
Жарсцяны і ўкрыты лазой,
Не б’еш ты, а граеш чароўна
Блакітнаю хваляй свайёй.

Ой, Нёман! Ой, бацька любімы,
Як сонца, як дзень дарагі,
Садамі цудоўнай Радзімы
Твае расцвілі берагі.

„Чысты голас” і „Церніца” ў Бельску

Суботні вечар 9 сакавіка ў Бельскім доме культуры жыхары Бельска будуць доўга ўспамінаць. У гэты дзень, дзякуючы БГКТ, на бельскай сцэне выступілі два гурты з Беларусі — „Чысты голас” і „Церніца”.

Першы з іх састаўляюць пяць мужчын, якія спяваюць на беларускай і рускай мовах. Усе песні выконваліся без акампанемента, а спевакі выступілі ў так цудоўным стылі, што жаночая частка публікі ўздыхала ад захаплення. Беларускі „boys-band” апрача народных песень спяваў салдацкія і патрыятычныя.

Выступленне другога гурту, „Церніцы” з Мінска (на здымку), рознілася амаль ва ўсім ад папярэдняга. Перад бельскай публікай паявіўся гурт, большасць якога складалі жанчыны, апранутыя ў народныя ўборы і з цудоўнымі галасамі. „Церніца” спявала народныя беларускія песні, у тым ліку: „Ай, лятала сізая павушка”, „Месяц дагарае”, „Кацярына”, „Ой, там на ганку”, „У суботу Ян-

ка”. Гучныя і чыстыя галасы, дапрацаваныя да апошняга дэталю выступленні разагрэлі сэрцы публікі. Не было песні, каб бяльшчана ў час яе спявання не апладзіравалі, або не выклікалі на біс. Няма чаму і дзівавацца, бо гурт з такой лёгкасцю наладжваў кантакт з бяльшчанами, што тыя нават гулялі разам з артыстамі. Жанчыны з „Церніцы” хуценька ўцягнулі ў забаву старшыню БГКТ Яна Сычэўскага і моладзь з бельскага белліцця.

Апрача гульні бяльшчана маглі памачы ў лячэнні Дарка Несцера — вучня II класа белліцця. З заклікам аб дапамозе хвораму выступіла дырэктар белліцця Зінаіда Навіцкая.

Двухгадзіннае спатканне закончылася гучнымі апладысмантамі і падзякамі. Дзвесце асоб, сабраных у зале Бельскага дома культуры, прыняло гасцей з-за ўсходняй мяжы ў вялікім стылі — з радасцю і гарачымі словамі прызнання.

Паўліна ШАФРАН
Фота аўтара

Барыс Руско ў пялёстках сну

Кропля сэрца крылы ўздымае! — гэтак падпісаў мне сваю самую новую, цвёрда-паэтычную кнігу Барыс Руско. І ўспамінаецца мне, як пару гадоў таму з ім, Тарасевічам і Валкавыцкім блукаем па пушчы ў пошуках месцаў моцы. А ад іх саміх — Барыса, Сяргея і Георгія б’е, струменіць тая моц. Сардэчныя, добрыя яны людзі, чалавекі з Пушчы. З тае Пушчы, пра якую ўсё і ўсё піша, ці па-польску, ці па-беларуску, белавежац зроду, Барыс Руско. Усе ягоныя зборнікі — *Wolanie w Puszczy Białowiejskiej, Pelzanie po Ciszy, Cztery pory roku, Powiew puszczy, Białowiejska arka, Pracejwanne imgły, Pochylony nad źródłem* і гэтая — *W płatkach snu** — пра яе, прыроду, натуру, касмічнае ўсё (бо ўсё касмічнае, не толькі, скажам, зоры ў небе, але і ў душы). У душы — любоў і павага да таго ўсяго. Да пясчынкі, дрэва, звяра, Тварца, Жанчыны.

Вальдэмар Смашч, беластоцкі крытык, які спадарожнічае ад пачатку творчасці інжынеру Барысу Руско, раздумвае ва ўступе да зборніка пра тое, ці аднолькава „проста” апісаць усе адценні і рух прыроды, як і справы найважнейшыя, немагчымыя для выяўлення ў іншы спосаб. У сапраўднасці ніхто з нас не патрапіць поўнасцю выказаць самых глыбокіх перажыванняў, хоць бы шчасных хвілін, калі, здаецца, нічога больш не прагнем. І сапраўды, асабліва цяжка сказаць пра любоў шчаслівую, моцную ў сваім трыванні, пераможную, верную, мацнейшую ад смерці. Чалавек не можа настолькі дакладна выразіць сваё адчуванне, што паразуменне паміж каханкамі сустракае непраходныя перашкоды, а тое тым больш балеснае, што якраз каханне змага ламаць усе перашкоды. Зборнік пачынае верш „Бар’еры і пераходы” (а, можа, тыя *przejścia* перакласці *перажыванні*?):

*Ёсць лінія гарызонту,
за якую не сягае зрок
і бездань смерці,*

*для якой у мяне пагарда.
Ёсць моц
што падымае жыцця глыбу.
Каханне,
кінуўшы пад ногі час,
календаровыя лісты
рэ на шматкі.*

Любоў — мацнейшая ад часу. Чалавечы каханне „сягае парogaў нябёс”, „крылом дакранецца да зямлі”. Здаецца, як жа ж не адчуць тое пачуццё, калі пры табе блізкая асоба, якую можаш прыгарнуць да сваіх грудзей, страціць сябе ў экстазе, але ж не зможаш ёю назаўсёды заўладаць. І, як той кругагляд, чым мы яго бліжэй, усё аддаляецца.

*Цябе загуста
у маім дыханні.
Даруй, што насцеж
адкрыю вочы,
зачарну наветра.*

І як тут апісаць той цуд загадкавы, і балючы, як пакута? Задаючы пытанні, банальныя, бо як іначэй? Бо ж кожны іх, такія, задае, ці ён паэт, ці не, у са-лодкіх вязях любові, калі нават і шчаслівы, у ляку, што гэты сон канчаецца, як заўсёды? Яшчэ раз заплюшчыць вочы, каб захаваць тое пачуццё пад павякамі, у памяці і ў сэрцы...

Так, сапраўды — толькі простыя, чыстыя словы.

Дакрананне

*Цела безабароннае
і кашуля значыць няшмат.
Па спіне паўзе
халодны цень дотыку,
цела ў персень звяваецца
і камянее.
Пунсовы пацалунак
ашыйнікі ляку здымае.*

І той верш, які не магу забыць:

*За тваё
слова „кахаю”
плачу самім сабой.*

Міра ЛУКША

*Borys Rusko, *W płatkach snu*, Białowieża 2002, ss. 83.

З-пад дажджу

Гэта брыдка пісаць пра паэзію. Такая нетактоўнасць! Камбінаваць трэба, каб развінуць паэтавыя словы, старанна падбіраныя выказванні з ягонага інтэлекту і ўражлівасці. Яго думкі перацерабіць праз уласныя, „выклікаць духаў з дна памяці” няўласнае. Але ж таксама і для тае камбінацыі ды перацяробу паэты выдаюць свае зборнікі.

Такія думкі сталі мне прыходзіць у галаву, калі прачытаў я апошні зборнік лірыкі Ежы Плютовіча *Zapomniana wojna (Europa po deszczu)**. „Вось — світанак, вечер, блакіт, кропелька часу, сцежка праз свет, дом увесь з ценю, люстра ў месячным сыйве, вось сон сноў. Выкліканне ду-

Фота Міры ЛУКШЫ

хаў з дна памяці. Рэальнасць — быццам марная, бо антыграмадская, антыпалітычная, антылагічная. Толькі тут для мяне пачынаецца паэзія”, — піша Плютовіч у тэксе папярэджваючым 47 выдадзеных вершаў. У публікаваных тут творах запісаны сустрэчы з дробязцю. Драбязя, маленькія элементы, — запам’ятованне момантаў, каля якіх не прыпыніцца ніхто, толькі паэт. У сутыкненні з хаосам, пануючым над светам, Плютовіч адчувае каштоўнасць таго, што самае простае, найбольш далікатнае, самае шляхетнае. Ягоная ўражлівасць не мае нічога супольнага з жорсткасцю, грубасцю, агрэсіяй (улюбёнымі маладымі сённяшнімі паэтамі), хоць прамільгаюць і яны недзе на фоне вершаў, як погрук выбухаючых бомбаў, але толькі для таго, каб больш экспанавалі тую марнасць. *Просты ёсць сказ, у якім пранікае да нас абсалютная праўда. Як начная птушка ў клетцы.*

Просты, як на лініі стрэлу, — пераконвае ў вершы Простае.

Еўропа Плютовіча з падзагалоўка зборніка гэта свет, які бачыць ягонае вока, часта ў адбітку ў люстры, на гладзі возера, у месячным святле. Той свет — ігра святлаценяў. Ігра розуму і пачуццяў.

Добра, што гэты зборнік бяльшчана з роду і пачуццяў, успрыманага ў Польшчы як самы выдатны сярод лірыкаў сярэдняга пакалення, сціплага і маўклівага, паказаўся ў Кельцах, а не ў Беластоку, дзе ён жыў. Гэтым самым Плютовіч стаў у апошні час ці не першым з паэтаў, які ўцёк са сваёй творчасцю да чытачоў з-па-за кола сяброў, якія зазнаюць выключна яго таленту, без кампанейскіх (вельмі ж цёплых і сардэчных) асацыяцый.

Мацей ХАЛАДОўСКИ

* Jerzy Plutowicz, *Zapomniana wojna (Europa po deszczu)*, Wyd. „Charaktery”, Kielce 2002, ss. 58.

Беларуская мова на шведскай сцэне

На сцэне аднаго з найбольш цікавых у творчым плане тэатраў Стакгольма — „Трыбуналена”, з 11 лютага г.г. ідзе пастаноўка, у якой адна са сцэн на беларускай мове. П’еса „Пагроза ейнаму жыццю” аўтарства сучаснага брытанскага драматурга Марціна Крымпа, рэжысраваная Рыкардам Турпіным. П’еса не зусім звычайная, у ёй адсутнічае дзяленне на ролі і сцэнічныя рэмаркі.

Акцёры як бы спрабуюць разам „успомніць будучыню”, зрабіць нейкую мадэль жыцця дзеля дзяўчыны па імені Эн або Ганна, або Аннушка. Варыянты атрымліваюцца самыя розныя — ад пампезнай ды багатай дваранкі да знясіленай жыццём парна-актрыскай родам з „трэціх краін”. Каб падкрэсліць тое, што ўсе падзеі ў п’есе могуць здарыцца амаль усюды, некаторыя сцэны спектакля перакладзе-

ны на розныя мовы — адна на арабскую, адна на мандзінга (адна з моў чорнай Афрыкі) і адна на беларускую. У Крымпа гэтыя мовы не вызначаны, проста сказана: усходняя, афрыканская, усходнеславянская. Калі Турпін пачаў ставіць спектакль, пачаткова думаў пра рускую мову, аднак па ініцыятыве Дзмітрыя Плакса, сцэна перакладзена на беларускую мову.

— Пераклад я зрабіў за адзін дзень, але ж „настаўніцкая дзейнасць” расцягнулася амаль на тры месяцы, — навучыць чалавека вымаўляць дзевяноста дзве фразы, якіх ён не разумее, задача не лёгкая. Але ж усё атрымалася і цяпер Хэнрык Даль, акцёр які гаворыць у пастаноўцы па-беларуску, зараз вымаўляе беларускія словы лепей, чым я па-шведску, — кажа Дзмітры Плакс.

Спектакль набыў характар невялікай гістарычнай падзеі: беларуская мова, дарэчы, як і мандзінга, на шведскай сцэне — упершыню. (гак)

Паэтэса Анна Рамановіч

Цяжка пераносіць людзі адзіноцтва, асабліва тыя, якія страцілі душэўную і сямейную цеплыню, сардэчнасць жонкі ці мужа. Навыказанае нікому гора значна аблегчыцца, калі ёсць куды пайсці, калі ёсць з кім пагаварыць і павесяліцца, адарвацца ад цяжкага штодзённага быцця.

Вялікую ролю ў гэтай справе адыгрываюць клубы сеніёраў. Мне найлепш падабаецца клуб сеніёраў „Зеніт” жыллёвага кааператыва „Захэнта”, што па вуліцы Мешка I у Беластоку. Вядзе клуб спадарыня Анна Рамановіч, мілая і сардэчная жанчына, добры арганізатар культурна-забаўляльных вечарын.

Анна Рамановіч, як рэдка хто, амаль адразу ўмее завязаць сардэчныя стасункі, дзякуючы сваёй выключнай чулівасці і ўвазе да чалавека. Яна вельмі добра разумее праблемы пенсіянераў. Асабліва добра яна разумее цяжкі лёс адзіночых людзей, якім часта не хапае душэўнай цеплыні, бо і ёй самой давалося спазнаць долю адзінокай.

Ад самага дзяцінства лёс яе не пеціў. Не пеціў і бацькоўскі дом, які не ствараў магчымасцей бесклапотна вучыцца ў пачатковай школе і ў Педагагічным ліцэі выхавацельніц дзетсадоў у Беластоку.

На шчасце Аня Сяргеёў (гэтакое яе дзівочае прозвішча) мела вялікія здольнасці. У 13-гадовым узросце ўдзельнічала ў балетнай групе, выступала на сцэнах, у тым ліку ў Рускім таварыстве ў Беластоку. Адначасова дзейнічала ў гуртку Польскага чырвонага крыжа. У 14 год працавала ўжо інструктарам ПЧК і атрымлівала сімвалічную зарплату. Важнае месца ў яе школьных гадах займаў спорт, асабліва дзюдо і стральба. Любіла тэатр, часта ў ім была, напісала нават вялікі арыткул у „Газету беластоцкую” аб артыстах тэатра. Збірала аўтографы артыстаў і вядомых людзей. У 1968 годзе закончыла ліцэй і распачала працу ў Дзетсадзе № 3 у Беластоку. Час ішоў і нёс жыццёвыя змены. Выйшла замуж у 1969 годзе і стала звацца Рамановіч. Пайшлі дзеці, паявіліся новыя клопаты, абавязкі. На першым месцы ў яе было выхаванне ўжо не толькі чужых але і сваіх дзяцей.

— Дзеці самі на свет не просяцца. Калі рашыла нараджаць — трэба жыць для іх, выхаваць іх належна.

І гэтак сталася. Сама яна іх вырасіла, выхавала дачку і сына. Бывала часам так, што клопаты пазбаўлялі яе жыццёвай радасці. І плакала яна неаднойчы. Але калі цяжка стане на душы, падыходзіць яна да іконы святога Мікалая, што вісіць на кухні і просіць у яго дапамогі і атрымлівае яе. Наступае душэўнае аблягчэнне, умацняюцца сілы і рашучасць дзеяння — настойлівага, бескампраміснага, нястомнага.

Бурны перыяд пачатку 1980-х гадоў нанёс ёй цяжкі ўдар. Злыя людзі забілі яе роднага брата, паховіны якога прый-

шлося арганізаваць у цяжкіх абставінах 1 мая 1980 года.

І зноў яна ў крытычны момант знайшла сілы, каб належна займацца працай і выконваць хатнія абавязкі.

Анна Рамановіч — аўтарка 8 кніжак і дзесяткаў прэсавых публікацый, лаўрэатка 51 літаратурнай узнагароды. Піша яна на польскай мове вершы і апавяданні для дарослых і дзяцей. Шмат было яе радыёперадач. Піша таксама песні — перакладае іх з рускай і беларускай моў. У 2000 годзе ў Цэнтры праваслаўнай культуры ў Беластоку ў канцэрце „Бліжэй Беларусі” прадставіла яна 12 сваіх вершаў. У творах аўтарка закранае штодзённыя праблемы нашага жыцця. Яна чулівая на людское гора, з’яўляецца абаронцам нешчаслівых людзей, калек, бедных. Праяўляецца гэта, напрыклад, у вершы „Перадкалядны вечар” са зборніка „Magia świękowej gałązki”.

Што значыць маё адзінства

Калі святая зорка
Загараецца далёка на небе
Тут у колах
Інваліднай каляскі
Вузлом завязалася
Дваццацігадовае жыццё
Жанчына аплаквала
Веру ў чалавека.

Дэвіз Анны Рамановіч, як сама сцвярджае — жыць так, каб ніхто з блізкіх не саромеўся за цябе. — Не пераношу двурушнасці, ілгунства і хамства, — гаворыць у анталогіі „Drzewo dobrej pądzie”, у якой змешчаны шэсць яе вершаў. А вось адзін з іх:

Асмелілася я
Прасіць Цябе, Госпадзе,
Учыні мяне здароваю
Калі зараза ўваходзіць
У шпітальныя агароды
Учыні мяне шчасліваю
Калі няшчасці трэплюцца
На здрадніцкай пасцелі
Учыні вясёлаю
Калі смутак і плач
Шлюб бяруць
У магноліевым садзе.
Дай усмешку
Калі жалобныя твары
Бізуном жыццё хвошча
Дай аб чым Цябе прашу
Каб адчувала
Што з’яўляюся ветрам
Ад мора да мора.

Анна Рамановіч мае свой погляд на любоў: „Па-мойму, калі ў жыцці ёсць многа любові, тады яна родзіць кампрамісы, разважнасць, дае магчымасць доўгажыцця. А калі не хапае любові — усё падобнае да восені: тліцца, загнивае, нішчэе, а прыгажосць жыцця ўтрачваецца, яно замірае. Трэба памятаць, што любоў, гэта найбольшы скарб, трэба яе шанаваць, даглядаць, пеціць як немаўлятка і апранаць у свежыя кветкі”.

Падкрэсліць трэба таксама яе нястомную працавітасць. Яна сама цудоўна ўпрыгожыла сваю кватэру, сама пабудавала альтану на ўчастку. Любіць прабываць у сваім агародзе, на якім вырошчвае кветкі і гародніну. Жыццё пражыць — не поле прайсці — гаворыць прымаўка. Паэтэса Анна Рамановіч крочыць па нялёгкім жыцці ўпэўненай хадою, не паддаецца нягодам і шчодро аддае свой талент і ўмельства людзям.

Нягледзячы на тое, што яна 16 лютага адсвяткавала свае 53 угодкі, на якія прыйшлі з кветкамі паклоннікі яе таленту, не адчуваецца ў ёй стомленасці жыцця. Надалей яна стройная, прыгожая жанчына ў вачах якой бліскаць дабрыня.

Міхась ХМЯЛЕЎСКИ

Перад членамі брацтва выступілі: (справа) Ян Зенюк, Ян Андраюк, а. Міхаіл Негярэвіч, а. Славамір Хвойка і Нэля Шчука.

10-годдзе брацтва

Святкаванне дзесяцігоддзя дзейнасці Гайнаўскага гуртка Праваслаўнага брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія, якое адбылося 3 сакавіка ў памяшканні Свята-Троіцкага сабора ў Гайнаўцы, пачалося са Святой Літургіі і малебна. Сярод запрошаных гасцей былі свяшчэннікі з Гайнаўкі, намеснік старшыні Праўлення Брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія Ян Зенюк і дырэктар Гайнаўскага дома культуры Мікола Бушко, які павіншаваў юбіляраў букетам з дзесяццю ружамі.

Членаў брацтва і запрошаных гасцей прывітаў старшыня Ян Андраюк, які адкрыў юбілейна-справаздачна-выбарчае пасяджэнне. Першым перад членамі брацтва выступіў Ян Зенюк, які пасля віншавальных слоў пайнфармаваў аб культурнай, адукацыйнай і грамадскай дзейнасці Праваслаўнага брацтваў св. св. Кірылы і Мяфодзія, св. Мікалая і Трох свяціцелей, што вядуць працу ў Беластоку. Толькі Брацтва св. св. Кірылы і Мяфодзія зарэгістраванае ў судзе і дзейнічае на правах свецкіх таварыстваў. Прамоўца гаварыў таксама пра заслугі гуртка брацтва ў Гайнаўцы і заявіў, што плануецца пераўтварыць яго ў аддзяленне. Прадбачаецца, што будзе яно кіраваць працай гурткаў брацтваў пры праваслаўных дэканатах на Гайнаўшчыне. Мітрафорны пратаіерэй Міхаіл Негярэвіч успамінаў пра часы заснавання гуртка брацтва і дзякаваў яго

членам за паспяховае дзейнасць. Аляксандр гуртка пратаіерэй Славамір Хвойка гаварыў пра спатканні з вернікамі, гуманітарную дапамогу бедным дзецям і адзіночым асобам.

Дэталёва пра дзейнасць гуртка брацтва ў Гайнаўцы расказала намеснік старшыні Нэля Шчука. Яна прыгадала ініцыятаруў заснавання гуртка, у ліку якіх быў мітрафорны пратаіерэй Антоній Дзевятоўскі. Гаварыла пра гасцей, якія наведвалі Гайнаўку (епіскап Беластоцка-Гданьскі Іакаў, Бельскі — Грыгорый, архімандрыт Гаўрыіл з Супрасльскага манастыра, мітрафорны пратаіерэй Лявонцій Тафілюк і кіраўніцтва брацтва), расказвала пра паломніцтва па Польшчы, Беларусі, Украіне, Чэхіі і Балгарыі, напамінала пра святкаванні ў Свята-Троіцкім саборы ў гонар святых праслаўленых на беларускіх землях, пра дабрачынныя канцэрты арганізаваныя разам з БГКТ, ГДК і прыходамі. Намеснік старшыні брацтва Ян Зенюк уручыў кніжныя падарункі заслужаным дзеячам брацтва.

Пасля адбыліся выбары новых улад. Старшынёю гуртка ў Гайнаўцы паўторна выбралі Яна Андраюка, а яго намеснікам стала Марыя Ляшкевіч. У час спаткання можна было пазнаёміцца з кніжкай Юркі Радэцага аб дзесяцігадовай дзейнасці гайнаўскага гуртка.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Пакражы на Грабарцы

3 сакавіка г.г. паломнікі, якія прыбылі на Святую Гару Грабарку перажылі шок! Гаварылася пра серыю злачынстваў, якія нядаўна спастылі святое месца. У дзень свята іконы Іверскай Божай Маці быў абкрадзены цудазейны абраз. Загінула некалькі залатых аздоб, прынесеных паломнікамі ў якасці вотаў. У другую нядзелю былі ўкрадзены дзве скарбонкі з ахвяраваннямі на манастыр.

— Злачынца добра ведаў ход набажэнства і пануючыя тут парадкі, ён скарыстаў момант, калі манашка пайшла званіць на літургію.

Пакражы здарыліся таксама ля пабудовы манастырскага муру, адкуль пастаянна гінуць і матэрыялы, і прылады.

Хваля злачынстваў не абмяжоўваец-

ца адно да зладзейскіх інцыдэнтаў. У царкве Усіх тужлівых Радасць былі пабіты вокны.

— Так далей быць не можа, — звярнуўся з просьбай за дапамогай і падтрымкай да прыхаджан і паломнікаў святар. Дадаў, што злачынца, якога падазраюць у крадзяжы — гэта жыхар Грабарскага прыхода.

Балючыя словы і „Прыповесць пра блуднага сына”, якой прысвячалася нядзеля, звяліся да канстатацыі: нават найгоршы чалавек, калі сустрэне яго кара, можа апамятацца. Тым часам, падазроны ў злачынстве асобень далей карыстаецца грамадзянскімі прывілеямі. Вінаватыя тут і сведкі, якія баяцца стануць па баку закона. А страх служыць адно злачынцу!

(гак)

Пазбягаць недакладнасцей

У адгалосках Мікалая Капчука пад загалоўкам „Унікаць недарэчнасцей” у „Ніве” № 8 аўтар піша аб недарэчнасцях у інтэрв’ю У. Сідарука з Р. Насковічам у „Ніве” № 2 („Пры саветах і немцах”), але сам таксама не пазбегнуў недакладнасцей і памылкаў.

Я быў ля самалёта-бамбардзіроўшчыка „Лося” 10 верасня 1939 г., які прыземліўся не на полі, як піша М. Капчук, а на лузе, побач якога раслі кусты, паміж вёскай Чаромхай і Кляшчэлямі. Сяляне хутка даведаліся аб самалёце, сабраліся ля яго і па жаданні лётчыкаў прыкрылі самалёт зялёнымі кустамі, якія раслі побач і пачалі пытаць іх, як яны сюды папалі. Я быў паблізу і чуў, як лётчыкі расказвалі, што яны бамбардзіравалі нейкі горад ва Усходняй Прусіі. Нямецкія знішчальнікі разагналі польскія бамбардзіроўшчыкі. Адзін знішчальнік пусціў чаргу з кулямёта па іх самалёце, але „Лося” ўдалося ўцячы. Лётчыкі паказвалі прабоіны ад куль на крылах і іншых месцах самалёта. Я іх бачыў. Лётчыкі былі вельмі да сляян і гаварылі, што чакаюць аж давязучь ім бензін, каб маглі далей ляцець. Калі пачулі мы на небе гул нямецкага самалёта, казалі нам разбегчыся. Самалёт высока праляцеў і нас не прыкмеціў. Пасля паблізу прыземліўся другі польскі самалёт. Праўду піша М. Капчук, што лётчыкі „Лося” і „Любліна Р-VIII” не маглі быць нямецкімі шпіёнамі. Іх правярала польская паліцыя, а немцы без шпіёнаў добра ведалі, што дзеяцца на тэрыторыі Польшы і не мелі патрэбы, каб рызыкаваць жыццём сваіх лётчыкаў-шпіёнаў.

На жаль, ні Насковіч, ні Капчук не ўспамінаюць аб страшнай бамбардзіроўцы ст. Чаромхай дзень ці два дні перад прыземленнем „Лося”. Кожны дзень ад 2 да 9 верасня некалькі нямецкіх самалётаў бамбардзіравалі ст. Чаромху, а 8 ці 9 верасня прыляцела іх 36 штук. Тады разбурылі бомбамі палавіну чыгуначнага вакзала, вадакачку і многа іншых будынкаў і запалілі фугаснымі бомбамі вёску Кузаву, якая доўга гарэла ноччу і напэўна з Кляшчэ-

ляў чулі і выбухі бомб, і бачылі полымя пажару, а У. Сідарук, які жыве ў Кузаве, напэўна чуў гэта ад сваіх бацькоў і старэйшых жыхароў сваёй вёскі. А немцы тады ўжо ведалі, што ст. Чаромху зоймуць хутка савецкія салдаты. Не было патрэбы рабіць на яе налёт.

Р. Насковіч нічога не ўспомніў, што ў ліпені 1944 г. у баях з немцамі згарэла амаль цэлая вёска Чаромха. Я думаю, што з Кляшчэляў ён гэта добра бачыў.

Няпраўда, што немцы ў верасні 1939 г. занялі ст. Чаромху. Я не чуў, каб там тады немцы паказаліся. Адборныя нямецкія часці генерала Х. Гудэрыяна пачалі ехаць ноччу з 12 на 13 верасня толькі ля вёскі Чаромхі з Кляшчэляў у напрамку на Высокае і далей на Брэст і ехалі танкамі, грузавікамі, аўтамабілямі і матацыкламі 13 і 14 верасня без перапынку днём і ноччу, а пасля некаторага вярталіся. На ст. Чаромсе не было ад гэтага часу ні польскіх, ні нямецкіх салдат, ні польскай паліцыі. Калі сляне гэта пабачылі, кінуліся грабіць дзяржаўную маёмасць. Забіралі ўсё, што было прыгоднае з вагонаў на чыгунцы і з дзяржаўных устаноў. Мой знаёмы М. К. цікавіўся толькі кнігамі і з дзяржаўнай бібліятэкі прынёс поўнае выданне энцыклапедыі Гутэнберга і многа гістарычных і іншых кніг на польскай мове. Угаварваў мяне ісці з ім, але мой бацька мяне не пусціў. Сам таксама не пайшоў. Знаёмы гаварыў, што толькі ён і яшчэ адзін чалавек са ст. Чаромхі цікавіліся кнігамі. І ніхто кніг не пільнаваў у бібліятэцы. Сяляне прыязджалі часам вазамі і бралі ўсё, што знайшлі патрэбнае для дому, але не кнігі.

Няпраўда, што 22 верасня ў Кляшчэлі ўступілі часці Чырвонай Арміі, а ў Чаромху прыехаў маторны вагон з групай іх байцоў і камандзіраў ужо 20 верасня. Чырвоная Армія перайшла польскую граніцу 17 верасня і немагчыма, каб на працягу трох дзён была ўжо ў Чаромсе. Я помню, што яшчэ 19 верасня прыехала ў вёску Чаромху калона нямецкіх грузавікоў з салдатамі і затрымалася на адпачынак. Грузавікі ста-

лі на агародах, кухня варыла салдатам ежу, раздавалі салдаты дзецям шакалад, а сляням мясныя кансервы. Мне даў адзін нямецкі салдат мандаліну (з рысай невялікай), на якой мой бацька навучыў мяне іграць. У жніво я сярпом зарэзаў сабе мезенец на левай руцэ, на якім вырасла дзікае мяса. Нямецкі лекар, які праходзіў побач, прыкмеціў гэта. Ён завёў мяне ў сваю машыну, пасыпаў рану нейкім парашком, прылажыў мазь і забінтаваў палец. Хутка дзікае мяса адпала і праз тыдзень рана зажыла. І толькі 19 верасня мы даведаліся ад іх, што немцы хутка ад’едуць і сюды прыедуць рускія. Яны ад’ехалі 20 верасня. І было ціха ды толькі ад часу да часу па дарозе ў бок Кляшчэляў ехалі грузавыя машыны з нямецкімі салдатамі.

І вось пад вечар 25 верасня ў вёску ўвайшоў атрад польскай кавалерыі. Было загадана сляням ісці ў пуні і малаціць авёс для коней. Было ўжо вельмі цёмна і мой бацька ўзяў ліхтар ды пайшоў у пуню. У нашу хату ўвайшлі два падафіцэры і папрасілі даць ім есці. Маці хутка падагрэла суп, дала ім хлеб і малако і яны ўсё з’елі з апетытам. Відна, што былі вельмі галодныя. Яны пахвалілі вёску за тое, што не выставіла прывітальнай брамы для Чырвонай Арміі, бо праўдападобна такія брамы ў нейкіх вёсках жыхары рабілі. „Калі б такая брама ў вашай вёсцы была, мы маглі б пусціць вашу вёску з дымам”, — сказаў падафіцэр. Не паспеў мой бацька намаляціць аўса, як на вуліцы падняўся крык і шум і ўсе салдаты селі на коней і хутка ад’ехалі. Відаць, нехта іх спалохаў. З той пары ні ў вёсцы, ні на станцыі Чаромха не было ні нямецкіх, ні польскіх салдат. Было поўнае безуладдзе.

І толькі 29 верасня разышлася вестка, што на станцыю Чаромху прыехалі чырвонаармейцы. Прыехаў цягніком невялікі атрад. Я сам пабег на станцыю. Ля чыгуначнага вакзала я сустрэў некалькіх чырвонаармейцаў у шэрых шынях, з пілоткамі на галовах, з абмоткамі на нагах і з вінтоўкамі са штыкамі на плячах. Іх акружыла група сляян, якія распытвалі іх аб Савецкім Саюзе. Яны хвалілі жыццё ў калгасах і ў СССР, але іх скромнае адзенне гаварыла само за сябе. Далёка ім было да немцаў, а нават да палякаў. Як бачым М. Капчук памыліўся на 9 дзён з прыездом чырвонаармейцаў на ст. Чаромху.

30 верасня прыехаў на ст. Чаромху цэлы эшалон салдат. Пасля паявіліся аўтамашыны, грузавікі, а нават гарматы. Былі ў салдат грузавікі з бакам ля ку-

зава, у які ўкідалі дровы і гэтыя грузавікі прыводзілі ў рух паравым рухавіком, але і многа было грузавікоў з маторам на бензін. Я не веру Р. Насковічу, што ў Кляшчэлях быў толькі адзін грузавік, які меў паравы рухавік. У вёску Чаромху прыязджала многа грузавікоў з маторамі на бензін. Прывозілі амаль кожны вечар кінаперасоўкі, на вуліцы развешвалі экран і на вольным паветры паказвалі агучаныя фільмы, пераважна ваенныя, з часоў рэвалюцыі, польска-савецкай вайны 1919-20 гг. Людзі глядзелі іх з цікавасцю, бо да 1939 г. рэдка хто ў вёсцы бачыў кіно. Ад часу да часу нехта прыязджаў і за грошы ў прыватнай кватэры паказваў нямыя фільмы. Да вайны я толькі адзін раз бачыў агучаны фільм на ст. Чаромсе аб абароне Чанстаховы ад шведаў. А чырвонаармейцы паказвалі цікавыя на той час агучаныя фільмы бясплатна.

Праўду піша М. Капчук, што ўзровень школ пры савецкай уладзе быў намнога вышэйшы чым у польскіх школах да 1939 г. Я да вайны закончыў 6-ты клас і ў беларускую сямігодку прынялі мяне ізноў у 6-ты клас, бо ў 6-м класе была ўжо алгебра, планіметрыя, а нямецкую мову пачыналі вучыць у 5-м класе. Але хача мая школа называлася беларускай, амаль усе прадметы вучылі на рускай мове. Не было настаўнікаў, якія валодалі б добра беларускай мовай. Так што М. Капчук і тут памыліўся.

Расказ Р. Насковіча хаатычны і не заўсёды праўдзівы. Так сама ў кнізе „У новай айчыне” на стар. 205 Р. Насковіч падаў: „Мой бацька ў Чаромху для жыва насіў па два кошыкі мяса за пяцьдзесят грошаў”. Не знаю якое мяса ён насіў так танна, але не для жыва ў Чаромху. Бо ні ў вёсцы, ні на станцыі Чаромсе не жылі жывы. На ст. Чаромсе мясніком быў увесь час паляк Шмідкоўскі з вялікім чэравам. Саветы ў чэрвені 1941 г. вывезлі яго ў Сібір ці Казахстан. Пасля вайны вярнуўся вельмі худы і далей быў мясніком. Больш мяснікоў на ст. Чаромсе я не ведаў, а тым больш жыва. І чаму з Кляшчэляў, дзе было многа жыва, яго бацька насіў мяса ў Чаромху (6-7 кіламетраў) да нейкага жыва і прадаваў яго так танна?

Таксама на стар. 174 у кнізе „У новай айчыне” Р. Насковіч гаворыць, што перад 1939 г. у польскіх школах „ад пятага класа вывучалі алгебру”. Няпраўда. Алгебру тады ў польскіх школах пачыналі вывучаць толькі ў гімназіі. У пятам класе вывучалі арыфметыку, а не алгебру і яе пачыналі вывучаць ад першага класа, а не ад пятага, і вывучалі яе да шостага класа. Не знаю ці ў сёмым класе была алгебра.

Дзмітры ШАТЫЛОВІЧ

Нескарыстаныя залежы

Арлянская гміна багатая залежамі гліны. У 1989 г. планавалася ў Орлі пабудава керамічнага завода, які выпускаў бы чырвоную цэглу. Аднак планавікі з Керамічнага праектнага бюро „Серпраект” у Варшаве не паспелі тэрмінова распрацаваць праграмную канцэпцыю і прызначаны Орлі інвестыцыйны крэдыт трапіў на іншую будову. Багатыя, высакаякас-

ныя залежы гліны на 60-гектарнай плошчы, раскінутыя за Орляў у напрамку Рудуцаў, застаюцца ляжаць у глыбі зямлі.

У сакавіку 1992 г. гмінныя ўлады прадалі жыхару Беластока „сэрца планаванага завода” — 2,5 гектара грунту з артэзіянскай студняй. Цяпер гэты ўчастак ляжыць абгогай.

Міхал МІНЦЭВІЧ

Лясная стала чысцейшай

Хача ў Гайнаўцы працуе гарадская ачышчальня сцэкаў, дагэтуль не ачышчалі яна забруджаных сцэкавых водаў з мясацовага Акруговага малочна-тварнага кааператыва перш-наперш з-за іх празмерна вялікай кіслотнасці. Як з гэтым справіцца, над гэтым у 2000 годзе працавалі навукоўцы з Беластоцкага політэхнічнага інстытута. Яны распрацавалі

праект спецыяльнай ураўняльнай умяшчальні. У мінулым годзе закончылі пабудову такой умяшчальні для сцэкавых водаў з вышэйгаданага кааператыва. Цяпер тамашняя рачулка Лясная-Правая стала больш чыстай. Гэта вельмі важна, паколькі Лясная „коціць свае хвалі” якраз праз лясную жамчужыну — Белавежскую пушчу. (яц)

Памылка ці недарэчнасць?

Адгалоскі

У 8 нумары „Нівы” ад 24 лютага 2002 г. змешчаны допіс „Унікаць недарэчнасцей” аўтарства Мікалая Капчука, які тычыцца майго артыкула „Пры саветах і немцах” надрукаванага ў 2 нумары „Нівы” ад 13 студзеня г.г. Да кожнага інтэрв’ю, як і сваіх суразмоўцаў я стаўлюся станоўча. Намагаюся пісаць аб’ектыўна і паказваць праўдзівыя факты. Так было ў выпадку Рыгора Насковіча. У час нашай размовы ўдзельнічаў Аляксей Рамановіч, аднагодак майго суразмоўцы, якога гаспадар папрасіў „для кансультацыі падзей і фактаў”. Праўда, я не запытаў на пачатку абодвух суразмоўцаў ці яны „граматна і праўдзівая” будуць паказваць факты, але, паколькі гэта шанаваньня жыхары Кляшчэляў, дык не было прычыны сумнявання ў іхнюю праўдамоўнасць.

Аналізуючы рэпліку спадара М. Капчука я дайшоў да высновы, што факты і здарэнні паказаны Рыгорам Насковічам і аўтарам допісу пакрываюцца, апрача некалькіх дэталей, напрыклад, Р. Насковіч успамінаў аб біплане, які спусціўся на палях Кляшчэляў, як аб нямецкіх шпіёнах. Гаварыў аднак, што лётчык размаўляў на польскай мове.

Спадар Капчук даказвае, што біплан быў польскім самалётам, а пра „нямецкіх шпіёнаў” гаварылі адно пазней „фантасты” ў Кляшчэлях. Р. Насковіч гаварыў, што лётчыкаў адвозіў бацька фурманкай пад цагельню, за што атрымаў 15 зл. Ці гэта выдумка майго суразмоўцы? Можна было б падрабязна аналізаваць факты паказаны Р. Насковічам і спадаром М. Капчуком. Не стану прырэчыць, што М. Капчук больш падрабязна і граматна апісаў перыяд савецка-нямецкага ўладання ў Кляшчэлях. Але ці аповед жыхароў Кляшчэляў можна назваць непраўдзівай недарэчнасцю, у гэтым сумняваюся.

У 9 нумары „Нівы” ад 3 сакавіка 2002 г. я прачытаў артыкул Славаміра Іванюка „Маніпуляцыі Капчука”, у якім аўтар артыкула ставіцца да публікацыі майго апанента „Добрае слова аб палкоўніку”, а паказаны лік загінуўшых у пасляваенным перыядзе жыхароў беларускіх вёсак называе непраўдзівымі. У аргументацыі С. Іванюк спасылаецца на кнігу, з якой М. Капчук узяў даныя. Як тады разумець алузію да майго артыкула, што ён непраўдзівы, калі майму апаненту ставіцца такі ж закід?

Уладзімір СІДАРУК

Ці гэта справядліва?

Яшчэ нядаўна нашы рынкі загрузаны былі рускай гарэлкай і папяросамі. Асабліва ў прыгранічных мясцовасцях працітаў гандаль гэтым таварам. Цэнтральны бюджэт траціў на кантрабандзе чаўнакоў з-за ўсходняй мяжы больш чатырох мільёнаў злотых у год. Шукаючы рэзерваў для палатання дзіравага бюджэту ўрад Мілера загадаў паставіць канец злыжыванням чаўнакоў у прыгранічнай зоне.

Ад 1 студзеня г.г. дазволена аднаразова прывезці з-за мяжы адзін раз у месяц бутэльку (паўлітра) гарэлкі і пачак (20 штук) папяросаў. Супраць гэтаму закону, разумеюцца, выказваюцца жыхары прыгранічных мясцовасцей, паколькі гандаль таварам без акцызнай маркі з'яўляецца адзінай крыніцай заробку беспрацоўных.

А што я прыкмеціў у прыгранічнай Чаромсе?

Рыначак пусте. Паколькі раней дарогі не давалі прайсці „рускія“, дык зараз усяго чатыры-пяць асоб прапануюць цыгарэ-

ты. Аб гарэлцы і не гавары, хіба, што разліўны спірт. Цэны павялічыліся на 3-5 зл. на папяросах, столькі ж на бутэльцы гарэлкі. У брэсцкім цягніку можна ў жмуркі гуляць. У Высокае едзе каля дваццаці асоб, калі назад вяртаецца напалову больш. Намагаўся я бліжэй пацікавіцца новым законам, але знаёмы мытник, яшчэ сам з ім знаёміцца. „Засталося для Чаромкі брэсцкі цягнік скасаваць“, — сказаў ён.

Ад вайскоўца з кантрольнага пункта прыгранічнай аховы пачуў такое: „Закон пэўна будзе абсуджаны заступнікам грамадзянскіх правоў, паколькі дыскрымінуе грамадзян. Не можна людзей дзяліць на «горшых» і «лепшых». Па новым законе толькі жыхарам прыгранічнай зоны абмяжоўваецца прывоз паўлітра гарэлкі і пачак папяросаў. Апошнія турысты карыстаюцца даўнейшымі правіламі: адзін літр спіртнога і 200 штук папяросаў раз у месяц”.

Ці гэта справядліва?

Уладзімір СІДАРУК

Самыя вялікія на выстаўцы эму, нанду, казуар і невялікая кві.

У краіне птушак

У Музеі Белаежскага нацыянальнага парка 17 лютага адбылося адкрыццё выстаўкі „У краіне птушак“, прывезенай з Растачанскага нацыянальнага парка. Арганізавана яна ў супрацоўніцтве з Музеям і Інстытутам заалогіі Польскай акадэміі навук у Варшаве, адкуль паходзіць самая вялікая колькасць экспанатаў. Выстаўку адкрыў дырэктар парка Чэслаў Аколаў і выконваючы абавязкі захавальніка фондаў музея Пётр Галіцкі. Гасці, сабраныя на мерапрыемстве, маглі ўбачыць каля 250 відаў птушак і паслухаць прыгожы птушыны спеў з магнітафонных запісаў.

На выстаўцы паводле сцэнарыя Паўла Марчакоўскага з Растачанскага парка можна ўбачыць многія віды птушак, якія не выступаюць на волі ў Польшчы. Паказваюцца птушкі з розных закавулкаў свету: Аўстраліі, Новай Зеландыі, Арктыкі. На выстаўцы прэзентуюцца найбольшыя птушкі — эму, нанду, казуар і найменшыя — калібры. Сярод экспанатаў знаходзяцца яйкі розных птушак, пачынаючы ад найбольшага — страуса, якое можа важаць аж 1,78 кілаграма, да найменшага — калібры, якое можа важаць 0,25 грама. На выстаўцы знаходзіцца тэбля з птушынымі рэкордамі. Самая цяжкая і вялікая птушка — страус, які важаў 156 кілаграмаў, а самы высокі меў 2,74 метра росту. Найцяжэйшыя сярод лётаючых — гэта драфа, лебедзь і кондар. Найдаўжэй жывуць альбатросы (да 58 гадоў) і яны могуць найшырэй расставіць крылы (да звыш 3 метраў), а найхутчэй лётаюць сокалы (180 кіламетраў у гадзіну).

— Некалькі дзесяткаў экспанатаў, якія бачым на выстаўцы, гэта экспанаты з нашага парка, якія мы пазычылі Растачанскаму нацыянальнаму парку на час ра-

монту нашага музея. Зараз яны паказваюцца на выстаўцы. Калі ў наступным годзе выстаўка перавезена будзе ў іншае месца, нашы экспанаты застануцца ў нашым музеі, — заяўляе захавальнік фондаў музея Пётр Галіцкі. — Вось нашы турхтаны, вераб'іныя, дзятлы, совы.

Апрача найбольшых птушак вялікае ўражанне выклікаюць рознакаляровыя, сіпы і кондары (кондар вялікі можа падняць чалавека). На свеце жыве 930 відаў птушак, у Еўропе — 900, у Польшчы — 432, а ў Белаежскім нацыянальным парку — 250.

У вялікай музейнай зале побач старой выстаўкі са звырынай і птушкамі з Белаежскай пушчы знаходзіцца новая выстаўка „Навошта нам мёртвыя дрэвы“. Арганізавана яна Белаежскім нацыянальным паркам, Сусветным фондам у карысць прыроды і Таварыствам аховы Белаежскай пушчы. Выстаўка падзелена на дзве часткі. У адной частцы паказаны паламаныя і параскіданыя дрэвы рознай даўнасьці, якія разам з фатаграфіямі ствараюць краявід падобны на запаведны, а на другой прадстаўлены лес насаджаны чалавекам, упарадкаваны і прыбраны.

— Выстаўка з'яўляецца часткай адукацыйнай праграмы Сусветнага фонду ў карысць прыроды „Навошта нам мёртвыя дрэвы“. У рамках гэтай праграмы вялі мы адукацыйныя заняткі з вучнямі сярэдніх школ, арганізуем выстаўку і будзем выдаваць адукацыйна-інфармацыйныя матэрыялы, — інфармуе захавальнік фондаў музея Пётр Галіцкі. — Хочам паказаць, што мёртвыя дрэвы сведчаць аб вялікай біялагічнай разнароднасці, і не маюць шкоднага ўплыву на лес.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Памяняць назву ваяводства

20 лютага г.г., серада, перад 8 гадзінай раніцы Белаастоцкае радыё перадало інфармацыю, што трэба памяняць назву Падляшскага ваяводства на Падляшска-Сувальскае, бо ад часу, калі Сувалкі патрацілі статус ваяводства, у самім горадзе і рэгіёне намнога пагоршылася.

Радыё пайнфармавала таксама, што гэта не цяжка зрабіць. Хопіць назбіраць сто тысяч подпісаў аб змене назвы ваяводства, напісаць прашэнне маршалку Сейма, і калі паслы большасцю галасоў ухваліць змену, перадаць гэта ў Сенат і калі сенатары адобраць прапанову, накіраваць усё Прэзідэнту РП, каб ён канчаткова даў згоду. Усё гэта можна аформіць на працягу двух месяцаў. Задумоўвалася Бе-

ластоцкае радыё, дзе тады будзе знаходзіцца сядзіба ваяводскіх улад.

На маю думку, гэтую змену назвы ваяводства выдумала нейкая неразважная асоба, якая не ўлічыла, што ўсё гэта адбудзецца за кошт падаткаплацельчыкаў. Адно на змену ўсіх пятачак, дакументаў выдаткуецца цалкам немалая сума грошай, якая пабольшыць і так ужо вялікую дзіру ў бюджэце. Непакоіць вось такая задума, бо ў дзяржаве пагоршваецца жыццё, пабольшваецца лік беспрацоўных, а паслы ў парламенце гуляюць быццам у дзіцячым садочку. На маю думку, змена назвы ваяводства не палепшыць жыцця ўсходняй сцяны.

Мікалай ЛУК'ЯНЮК

Шыкарны баль

У бальнай зале прадпрыемства „Ухвыты“ (Mag-Mag s.c.), што па вуліцы Ланковай у Беластоку, 9 сакавіка г.г. адбылася праваслаўна-беларуская танцавальная вечарына, а можа лепш сказаць баль. Можна ўзнікнуць пытанне, чаму праваслаўны? Адказ просты. У католікаў ужо некалькі тыдняў працягваецца перадвелькодны пост (католікаў было толькі некалькі асоб), а ў праваслаўных перадпасхальны пост пачаўся 18 сакавіка. Баль каштаваў 110 злотых ад пары. За гэтую суму былі 4 гарачыя стравы, вяндрліна, пячэнне, гарбата, кава, аранжада, ліманад. Толькі па сваім жаданні ўдзельнікі прыносілі алкагольныя напоі. Усе бавіліся вельмі добра. Наша беларуска-права-

слаўнае асяроддзе любіць беларускія і рускія песні і пад музыку гэтых песень любіць танцаваць. І так было. Дасканала, нястомна ігралі і спявалі Генадзь Шэмет і Андрэй Садоўскі. Спявалі яны на беларускай, рускай, украінскай і польскай мовах. А падчас перапынку ў танцах бальнікі пры сталах таксама спявалі. Былым актывістам БГКТ і членам Праваслаўнага брацтва запявалі Аляксандр Бішчук і Уладзімір Годун. Весяліліся маладыя, пажылыя і старэйшыя людзі больш за 6 гадзін. І толькі пасля 2 гадзіны ночы некаторыя пачалі ісці дамоў. Адным словам, атрымаўся шыкарны баль праваслаўных беларусаў.

Міхась ХМЯЛЕЎСкі

Вер — не вер

Дарагі Астроне! Раскажу табе дзіўную гісторыю. Я з сям'ёй жыву ў горадзе. На вёсцы жыве мая цешча, адна яна, бо цешць памёр даўно. Усе будынкі там ужо старыя, пасляваенныя. А вось што я бачу ў сне. Няма гэтых будынкаў, а на тым пляцы пабудаваны новыя — высокі дом (вялікія вокны, многа іх). Іншыя будынкі таксама новыя, такія ж высокія і прыгожыя.

А крыху пазней прыснілася мне, што іду я з жанчынай, якая працуе са мной на адным прадпрыемстве. Яна — бухгалтар. Увайшлі мы ў сад — прыгожы, вялікі, а ўжо яблыкі на тых дрэвах такія вялікія, прыгожыя. Мы іх рвем і кладзем у сумкі.

Не было б тут нічога дзіўнага — спіцца, дык сніцца. Але ў нядзелю заехаў я да швагра. Ён у тым жа горадзе, што і я. Прывіталіся, а ён мяне пытае, ці не быў я на вёсцы, ці там што не здарылася і адразу расказвае, што яму снілася. Астроне, гэта ж усё тое, што я табе напісаў! Як гэта маг-

чыма, каб абодвум нам прысніўся той жа сон? Ды што ён абазначае?! ГРЫША

Даражэнькі Грыша! Што датычыць твайго першага сну, дык, мяркую, не прадвясчае ён нічога добрага. Можна нават канкрэтна сказаць, што страту, хвораму чалавеку (а хто там на старыя гады здаровы!) гэты сон прадвясчае хуткую смерць. А там жа, на вёсцы, засталася твая цешча... Тым больш верагодна выгядае твой сон, што і швагру твайму снілася падобнае. Будова дома ці новыя будынкі не толькі старому прадвясчаюць

кепска. Здароваму гэта таксама — цяжкая праца, клопаты. А вось дом, які гарыць, прадвясчаў бы буйны прыбытак.

Грыша, твой другі сон з зусім іншай галіны, бо датычыць ужо не сваякоў, а твайго прадпрыемства. Прыгожы і вялікі сад мог бы абазначаць, што на вашым прадпрыемстве будзе дастатак і спакоя будучы весціся справы. Калі б... не твая яблыкі, якія, хаця і былі прыгожыя ды вялікія, дык і так прадвясчаюць нейкія споры, развал у працы. Так што, Грыша, кепскія сны табе сніліся. АСТРОН

Ніва ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднёвіка „Ніва”.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Białystok 2, ul. Zamenhofska 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 10xx 85) 743 50 22.
Internet: http://republika.pl/niva_bielastok/
E-mail: niva_bielastok@poczta.onet.pl
альбо: niva_bielastok@skrzynka.pl

Zrealizowano przy pomocy finansowej Ministerstwa Kultury.

Галоўны рэдактар: Віталь Луба.

Сакратар рэдакцыі: Аляксандр Максімоў.

Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк-Свярубская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандр Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свярубская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шафран.
Канцэлярыя: Галіна Рамашка.

Камп'ютэрны набор: Яўгенія Палоцкая, Марыя Федарук.

Друкарня: „Orthdruk”, ul. Składowa 9, Białystok.

Tekstów nie zamówionych redakcja nie zwraca. Zastrzega sobie również prawo skracania i opracowania redakcyjnego tekstów nie zamówionych. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

Prenumerata: 1. Termin wpłaty na prenumeratę na II kwartał 2002 r. wpływa 5 marca 2002 r. Wpłaty przyjmują urzędy pocztowe

na terenie woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na II kwartał 2002 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 115,00; pocztą lotniczą Europa — 127,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 153,00. Wpłaty przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 12401053-40060347-2700-401112-005.

4. Prenumeratę można zamówić w redakcji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wynosi 3,40 zł, a kwartalnie — 44,20 zł; z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartalnie — 61,10), pocztą lotniczą: Europa — 5,30 (68,90), Ameryka Płn., Afryka — 5,90 (76,70), Ameryka Płd., Środk., Azja — 6,50 (84,50), Australia — 8,30 (107,90). Wpłaty przyjmuje Rada Programowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofska 27, nr konta PBK S.A., I Oddział Białystok, 11101154-401150015504.

Ніўка

Фота Янкі ЦЕЛУШЭЦКАГА

Самота

Наўрад ці яшчэ ў якой мове слова *самота* мае столькі ж, як і ў нас, сынонімаў альбо проста падобных па сэнсе словаў.

Сум, нуда, жаль, распач, маркота, скруха, паныласяць, смутак, жальба, шкода, ростань, туга, адзінота... І гэта толькі тое, што згадалася адразу, а колькі засталася? Вось яшчэ адно — вусьціш. Гэта стан бязмежнай самоты, калі сэрца чалавека раптам працінае жах сьмерці і небыцця.

Але ці можам мы з гэтага казаць, што беларуская мова — гэта мова *самоты*? Мяркую, што можам. І на карысьць гэтага меркаваньня ўся беларуская паэзія, у якой, калі пільна ўгледзецца, няма нічога іншага, апроч жалю, тугі, смутку.

Долю мы выбіраем самі, лёс нам накіраваны мовай. Мы ня можам быць ін-

шымі ад таго, чым ёсьць нашая мова. І як бы калі шчасна ні склалася для Беларусі гульня гістарычных падзеяў, і на які б заможны лад аднойчы ні ўпарадкаваўся наш дабрабыт, мы назаўсёды застанемся *самотным* народам.

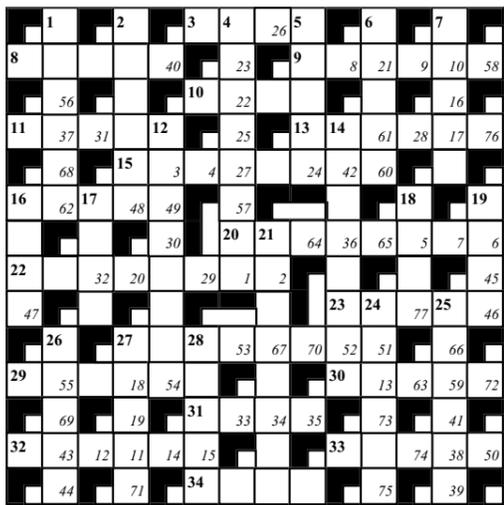
Дарэчы, калі хтосьці старонні пытае, чаму гэта беларусы цураюцца роднай мовы, з чаго яны на злом галавы кідаюцца ад яе хоць у якую іншую, то я зазвычай удакладняю — яны не ад мовы ўцякаюць, а ад таго лёсу, які накіраваны ім мовай.

Але і ня трэба ганіць тых, хто эміграваў ад нас у больш утульныя лёсы. Тыя людзі хутчэй вартыя шкоды. Бо якая гэта пакута — жыць з сэрцам, набрынялым *самотай*, і не знаходзіць, колькі ў той мове ні шукай, словаў, каб гэтую *самоту* вымавіць хаця б самому сабе.

Нездарма ў нас кажучь: лёс на кані не аб'едзеш.

Валянцін Акудовіч
(Паводле часопіса „АРСНЕ”, 7/2000)

Крыжаванка

Гарызантальна: 3. рана ад агню, 8. Бэла, венгерскі пісьменнік (1895-1974), 9. залётнік (русізм), 10. укрыцце для стральбы, 11. папярэдняя аб'ява пра спектакль, 13. колчучы куст сямейства бабовых, 15. трэці сын цара Давіда, 16. насенне хлебных злакаў, 20. фарбавальнае рэчыва, 22. цагельны завод, 23. горад у нізоўях Амудар'і, 27. гарэлка, настоеная на анісе, 29. Хачатур, армянскі асветнік (1805-48), 30. каштоўная папера, сведчанне ўзносу паю ў прадпрыемства, 31. за альфай, 32. гукавае выражэнне захаплення, здзіўлення, 33. маскоўская вуліца, 34. французскі порт на Сене.

Вертыкальна: 1. трухленне, гарэнне без полымя, 2. Юджын, амерыканскі аст-

ранаўт, камандзір касмічнага карабля „Апалон-17”, 4. дзяржава з Ісламабадам, 5. дах у форме паўшар'я, 6. зварот да замужняй жанчыны ў Францыі, 7. прабыванне, быт, 12. яркае асвятленне, 14. каток, 16. муж дачкі, 17. страва з дробных, утушаных кавалачкаў мяса, 18. шаг, 19. страта прыгоднасці ў выніку працяглай працы, 21. льявачка палітыка, 24. паўднёваамерыканская шыраканосая малпа, 25. выкарыстанне, прымяненне, 26. Ян, віленскі філосаф, паслядоўнік Канта (1762-1816), 27. грошы ў лік будучых плацяжоў, 28. Вера, расійская паэтэса (1890-1972).

(Ш)

Рашэнне крыжаванкі складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільныя рашэнні, будуць разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на крыжаванку з 6 нумара
Гарызантальна: дзевер, сатрап, Невада, Кака, клак, Альдэрамін, Каін, „Цыня”, султан, карона, макака.

Вертыкальна: дзічка, Эрне, Сада, аполак, Вандэрбілт, каалін, Клінцы, калека, нянька, Суна, Анма.

Рашэнне: **Леопольд Родзевіч.**
Кніжныя ўзнагароды высылаем **Лукашу Пацэвічу** з Беластока і **Казіміру Радонку** са Свободзіцаў.

А на могілках спакойненька

Яўген Чарапнін і сам дакладна не ведае, калі праклонулася ў яго любоў да кветак. Мажліва, у час першай адседкі, калі ў 1990 годзе яго ўпяклі на паўтара года за краты. Наўрад ці ў першы раз — тады ён быў зусім жаўтароты зэк. Мо ў другі раз, калі ў 1992 загудзеў у не надта аддалены мясціны на тры гады. Зноўку за кражу. Здаецца, цяга да кветак з'явілася... Канешне ж. Яўген кветкаводствам займацца не збіраўся — для гэтага ў яго не было, як кажучь, ні кала, ні двара, ні ўмення, ні жадання. Да таго часу ў яго ўсталёўваўся своеасаблівы рытм жыцця: выходзіў на волю, як у кароткатэрміновы водпуск, а потым трапляў за краты, нібыта на месца пастаяннай працы. Веды, якія некалі ў юнацтве прыдбаў, даўно паразгубляў, таму ў кароткія інтэрвалы на волі на работу па спецыяльнасці не ўладкоўваўся. Дый не было ніякага жадання. Сцібрыць нешта — нап'ецца, наесца, потым прагаладаецца — зноў сцібрыць. Словам, пакуль зноў не схопяць за каршэнь.

Цяга да кветак з'явілася ў чарговы кароткачасовы адгул на волі. Сноўдаўся неяк непахмелены, галодны, абмазгоўваючы, дзе б здабыць грошы, і ад ज्याма чаго рабіць заплёўся на Смалявіцкія могілкі. Ба! Гэта ж!.. Ледзь не на кожнай другой магілцы — кілішак, напоўнены да краёў, прыкрыты хлебнай лустачкай. А сямтам яшчэ і пафарбаванае яйка. Нябожчыкам, канешне, усё гэта без патрэбы, а ого як можна разгавецца. Да ўскрайку могілак ледзьве дацягнуўся — вадзіла з боку ў бок. Прылёг адпачыць. Прачнуўся, яшчэ пахмяліўся, аднак лустачка хлеба ды нейкае яйка — закусь паганая.

Кажучь, голад стымуляе разумовую дзейнасць. І тут цюкнула: кветкі!..

Неўзабаве назбіраў на магілах — свежых і не свежых — ладны букет, выйшаў за браму і прыстроіўся да цёткаў, што гандлявалі букетамі.

Прайшла нейкая гадзіна — і кішэня тапырылася ад купюр. Яўген думаў сабе: ды навошта рызыкаваць, рабуючы краму ці кватэру? Тут, на могілках, можна мець і дармавую выпіўку, і дармавыя грошы.

На пяты ці шосты дзень наваяўленага гандляра кветкамі пацягнула міліцыя. Уляпілі два гады, каб падумаў... Ён, канешне, падумаў і зразумеў, якога даў маху... Трэба было выбіраць большы „аб'ект”, як, напрыклад, Паўночныя могілкі. Там ого якая прастора, колькі гандляроў ля ўваходаў! Можна згубіцца, растварыцца, знікнуць незачужаным, калі запахне смажаным.

Калі скончыўся чарговы тэрмін, паразумелы Яўген Чарапнін адразу ж скіраваўся на Паўночныя могілкі з вялікай спартыўнай сумкай. Хадзіў, прыглядаўся. І толькі к вечару, калі могілкі пусцелі ад наведвальнікаў, прыступаў да промыслу. Пааціраўшыся ля шматлікіх гандляроў ля ўваходаў, ён ведаў не толькі цану, але і якасць розных кветак. Адны хутка вянуць — да раніцы прыйдучь у непрыгоднасць, іншыя будуць мець таварны выгляд і праз пяць дзён. Таму пакаваў сумку з веданнем справы. І яшчэ калі „чысціў” магілкі ля аднаго ўвахода, то назаўтра раніцою ніколі тут не садзіўся.

Ды неўзабаве зноў сеў туды ж, за краты...

„Эх, зноў даў маху! — з прырасцю думаў Чарапнін. — Трэба было браць на Паўночных, прадаваць на Чыжоўскіх. І — наадварот”.

У наступны выхад будзе разумнейшы.

У. ПРАВАСУД („Вожык”)

„Даўціпы” Андрэя Гаўрылюка

Аня сустрэла Новы год у Парыжы, а пасля адбыла карнавальную экскурсію па ўсіх сталіцах Еўропы. Калі вярнулася, паказвае нарачонаму здымкі з цудоўнага падарожжа:

— Тут я на Елісейскіх палях, тут у Мадрыдзе, тут на плошчы Святога Марка ў Венецыі, тут у Рыме перад сустрэчай з папам... Ці праз год выбярыцца разам са мною?

— Не! Думаю, што намнога танней будзе сфатаграфавачь свой самаход у Беласток.

Некалькіх чалавек спыталі пра найшчаслівейшы дзень у іхнім жыцці. Француз адказаў:

— Найшчаслівейшым маім днём быў той, калі я спаткаў Жанет; той дзень адмяніў усё.

Амерыканец адказаў:
— Гэта быў той дзень, калі я ўсведміў, што зарабіў свой першы мільён долараў.

— Які найшчаслівейшы дзень у маім жыцці? — задумаўся беларус. — Ах так, ужо згадаў! Гэта было 7 лістапада 1962 года... У дзве гадзіны ночы пачуў я званок у дзверы. Адкрыў я і ўсё зразумеў — перада мною стаялі трох мужчын у чорных паліто.

— Іван Іванавіч Іванаў? — спытаў адзін.

— Не, — адказаў я з палёгкай, — ён жыве адзін паверх вышэй.

На поездзе з Бельска ў Беласток едуць дзве жанчыны. Побач іх, у куточку купэ, дрэмле малады мужчына.

— Ведаеш, — звяртаецца адна з іх да сяброўкі, — жыццё сёння стала такое цяжкае, што я гатова аддацца за пяць дзесят злотых.

— Э-э-э... — адказала другая, — а я пайшла б і за трыццаць.

— А я і за дзесяць!
Мужчына адкрывае вока і мармыча:
— Калі дойдзеце да залатоўкі, разбудзіце мяне.

Фіфа задумоўваецца:
— Не ведаю, што мне больш даспадобы: ці новыя туфелькі, ці спосаб, у які іх атрымала.

Пасля пахавання мацеры бацька звяртаецца да дзяцей:

— Бедныя дзеткі, многа каштавалі нас гэтыя паховіны. Што вы зробіце, калі памру я?

— Знаеш татка, — адказвае адзін сыноч, — найлепш было б, калі б цябе нешта зжэрла.

Паспрачаліся ксёндз з бацюшкам на рэлігійныя тэмы. Адзін з іх прапануе перамір'е:

— Годзе ўжо! Найважнейшае між нами тое, што вы ўсхваляеце Бога па-свойму, а я — па-божаму.